Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ ВА МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

21-йил чиқиши.

№ 248 (5341).

20 декабрь жума

1974 йил.

Баҳоси 2 тийин.

ТАСС АХБОРОТИ

„МЕТЕОР" УЧИРИЛДИ

1974 йил 17 декабрда Совет Иттифоқида ернинг метеорологик йўлдоши «Метеор» учирилди. Йўлдош учирилишининг асосий вазифаси оператив об-ҳаво хизматидан фойдаланиш учун зарур метеорологик маълумотлар олиб туришни таъминлашдан иборатдир.

Йўлдош параметрлари қўйидагича бўлган орбитага чиқарилди:

— ер юзидан максимал олислиги (апогейида) — 910 километр;

— ер юзидан минимал олислиги (перигейида) — 861 километр;

— орбитасининг оғиши — 81,2 градус;

— бошланғич айланиш даври — 102,4 минут.

Йўлдош ичига ер куррасининг кунгай ва терскай томонларидаги булут, қор кўрпаси тасвирлари олинишини, шунингдек ер ва атмосфера қайтарадиган ва чиқарадиган иссиқлик энергияси тўғрисида маълумотлар олинишини таъминловчи метеорологик аппаратлар ўрнатилган.

«Метеор» йўлдошида метеорологик аппаратлардан ташқари: йўлдошнинг ерга доимо мўлжал олиб туришини таъминловчи система, қуёш батареялари ўзи қуёшга мўлжал олиб турадиган электр таъминот системаси, орбита элементларини аниқ ўлчовчи радио система, асбоблар ва илмий аппаратларнинг ишлаши тўғрисидаги маълумотларни ерга юбориб турадиган радио телеметрик система бор.

Йўлдошга ўрнатилган аппаратлар нормал ишлаб турибди. Координация-ҳисоблаш маркази олинаётган маълумотларни ишлаб чиқмоқда. Метеорологик информация ишлаб чиқиш ва фойдаланиш учун СССР гидрометеорология марказига келиб турибди.

ЗАРБДОР МЕҲНАТИМИЗ БЕШ—ЙИЛЛИККА

ТЎҚҚИЗИНЧИ ЧАҚИРИҚ СССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ИККИНЧИ СЕССИЯСИ

18 декабрь соат 14 да палаталарнинг мажлислар залида Иттифоқ Советининг раиси А. П. Шитиков раислигида СССР Олий Совети Иттифоқ Советининг биринчи мажлиси очилди.

Депутатлар ва меҳмонлар **А. А. Гречко, В. В. Гришин, А. А. Громико, А. П. Кириленко, Ф. Д. Кулаков, Д. А. Кунаев, К. Т. Мазуров, Н. В. Подгорний, М. А. Суслов, В. В. Щербицкий, П. Н. Демичев, Г. В. Романов, М. С. Соломенцев, В. И. Долгих, И. В. Капитонов, К. Ф. Катушев** ўртоқларни давомли қарсаклар билан кутиб олдилар.

Сессия қатнашчилари сессиялар ўртасидаги даврда вафот этган депутатлар А. Ф. Ештокин, В. Н. Қодиров, Н. М. Муродов хотирасини ўринларидан туриб ҳурматладилар.

Иттифоқ Совети план-бюджет комиссиясининг раиси Г. И. Вашченко СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1975 йилги давлат плани, СССРнинг 1975 йилги давлат бюджети тўғрисида ва давлат бюджетининг 1973 йилги ижроси ҳақидаги масалалар юзасидан план-бюджет, тармоқ комиссияларининг қўшимча докладини қилди. У айтдики, КПСС XXIV съезди тарихий қарорларини бажаришда қўлга киритилган муваффақиятлар коммунистик қурилиш йўлида олға қараб қилинган илдам ҳаракатда муҳим қадам бўлди.

Бу ишларнинг ҳаммасида, деди депутат, Коммунистик партиянинг, унинг Марказий Комитетининг, партиямиз ва халқаро коммунистик ҳаракатнинг атоқли арбоби, тинчлик ва халқлар хавфсизлиги учун оташин курашчи, Марказий Комитет Бош секретари ўртоқ Леонид Ильич Брежнев бошчилигидаги Сиёсий Бюросининг раҳбарлик ва ташкилотчилик роли янги куч билан ёрқин намоён бўлди.

Барча совет кишилари партиямизнинг ленинча ташқи сиёсий йўлини тўла-тўкис қўллаб-қувватламоқдалар ва қизғин маъқулламоқдалар. Ўртоқ Л. И. Брежневнинг бутун жаҳонда тинчликни мустаҳкамлаш, халқаро кескинликни юмшатиш олижаноб ишига қўшаётган жуда катта ҳиссасига юксак баҳо бермоқдалар.

Бу йил, дейилади қўшимча докладда мамлакатимиз халқ хўжалигини ривожлантиришда янги марраларга эришилди, маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажми ва маҳсулотнинг кўпчилик энг муҳим турларини реализация қилиш юзасидан топшириқлар ошириб бажарилмоқда. Саноат маҳсулотини ишлаб чиқаришнинг ўсиши 8 процентни ташкил этади. Пландан ташқари тахминан 6 миллиард сўмлик саноат маҳсулоти реализация қилинади.

Капитал қурилишнинг ва халқ хўжалиги тармоқларини техника билан қайта қуроллантиришнинг улкан программаси амалга оширилмоқда. Йирик ишлаб чиқариш қувватлари ишга туширилди, айниқса шарқий районларда янги жуда муҳим халқ хўжалиги комплексларини барпо этиш ишлари авж олдириб юборилди.

Фан янада ривож топди, халқ хўжалигининг барча тармоқларида фан-техника ютуқларидан фойдаланишни жадаллаштириш соҳасида астойдил иш олиб борилмоқда.

КПСС XXIV съезди қабул қилган социал программани рўёбга чиқариш юзасидан бир қанча йирик тадбирлар амалга оширилди.

1975 йилги халқ хўжалик планида иттифоқдош республикалар ва иқтисодий районлар хўжалигининг барча тармоқларини комплекс ривожлантириш, саноат ва қишлоқ хўжалиги маҳсулоти ишлаб чиқаришни янада кўпайтириш, совет халқининг моддий фаровонлигини ва маданий даражасини ошириш кўзда тутилади.

Планда саноат ишлаб чиқариши ҳажмини 6,7 процент, миллий даромадни эса 6,5 процент ўстириш кўзда тутилади. Қишлоқ хўжалиги соҳасида деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотлари етиштиришни унинг барча тармоқларини комплекс интенсивлаш, мустаҳкам моддий-техника базасини барпо этиш негизида кўпайтириш мўлжалланмоқда. Қора тупроқ бўлмаган зонада қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришни ривожлантиришга алоҳида эътибор берилади. Халқ хўжалигига сарфланадиган капитал маблағларнинг умумий ҳажми 113 миллиард сўмдан ошади.

Халқ маорифи, соғлиқни сақлаш ва маданият янада ривож топади. Аҳоли жон бошига тўғри келадиган реал даромадлар беш процент кўпайтирилади.

СССРнинг 1975 йилги давлат бюджетида кўзда тутилган топшириқларни муваффақиятли бажариш учун даромадлар 208,5 миллиард сўм миқдорида, харажатлар эса 208,3 миллиард сўм миқдорида белгиланди.

Комиссиялар план ва бюджетни кўриб чиқиш вақтида ижтимоий ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш ва сифат кўрсаткичларини яхшилаш масалаларига асосий эътибор бердилар.

Халқ хўжалигини ёқилғи ресурслари, металл, машинасозлик ва химия маҳсулотлари билан таъминлаш, деб таъкидлади Г. И. Вашченко энг муҳим вазифалардан биридир. Комиссия экономика пойдеворини ташкил этувчи ана шу тармоқларга қарашли корхоналарни қуриш ва улардан фойдаланиш масалаларига катта эътибор берди.

Келгуси йилда машинасозлик ва металл ишлаш маҳсулотларини ишлаб чиқариш 10 процент кўпаяди. Машиналар, ускуналар ва бошқа маҳсулотларнинг сал кам беш мингта янги тури ўзлаштирилади. Шу билан бирга қўшимча докладда машина ва ускуналарга, айниқса комплекс механизацияни таъминлашга бўлган ва ўсиб бораётган талаб-эҳтиёжлар ҳали ҳам тўлиқ қондирилмаётганлиги таъкидлаб ўтилди. Бу эса, фан-техника тараққиёти ва бутун ижтимоий ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш суръатларига халақит бермоқда. Кўпгина корхоналар техникавий параметрлари паст бўлган, кам унум, серметалл машина-ускуналар ишлаб чиқаришни давом эттирмоқдалар.

Корхоналарда ишлаб чиқаришни техника билан қайта таъминлаш ва прогрессив технология жараёнларини, унификациялаш ва ихтисослаштиришни жорий қилиш секин ўтказилмоқда. Стандартлаштириш ишлари суст олиб борилмоқда. Тайёрлаш ишлаб чиқариш базаларини вужудга келтириш ва ривожлантиришда анчагина қолоқликка йўл қўйилмоқда.

Сўнгги йилларда, деб таъкидлади депутат, капитал қурилишни ташкил этиш бир мунча яхшиланди, қурилиш ташкилотларининг моддий-техника базаси мустаҳкамланди. Бироқ бир қанча министрликлар ва идоралар қурилиш-монтаж ишлари ҳажми юзасидан, асосий фондларни ва ишлаб чиқариш қувватларини ишга тушириш юзасидан белгиланган топшириқларни бажармаяптилар, қуриб битказилмаган объектлар сони камаймаётир.

Комиссия қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини ривожлантириш соҳасида қўлга киритилган муваффақиятларни таъкидлаб муҳим камчиликларга ҳам эътибор берди. Қишлоқ хўжалик министрлиги ва унинг жойлардаги органлари деҳқончилик маданиятини янада юксалтириш, донли, техника ва сабзавот экинларининг янги сер ҳосил навларини ишлаб чиқаришга тезроқ жорий этиш, фан ва илғор практика ютуқлари асосида барча турдаги чорва ва паррандаларнинг маҳсулдорлигини ошириш юзасидан янада самаралироқ чораларни кўришлари лозим.

Чорвачиликни индустриал негизга кўчириш муҳим проблема ҳисобланади. Саноат колхоз ва совхозларнинг фермаларини комплекс механизациялаштириш учун зарур бўлган серунум машина ва механизмларни ишлаб чиқиш, яратиш ва ишлаб чиқаришни жадаллаштириши лозим.

Сифат учун кураш бутун ижтимоий ишлаб чиқариш самарадорлигини тез оширишнинг асосий йўналишларидан биридир. Сифат деганда кўп нарсани тушиниш мумкин. Сифат кўпгина маънавий проблемаларни ўз ичига олувчи талайгина ишлаб чиқариш-иқтисодий омиллардан таркиб топади. Бу — ишлаб чиқаришни аниқ-пухта ташкил этиш, меҳнат жараёнининг қатъий мароми, технологияга оғишмай риоя қилишдир. Бу — материалларни тежаб-тергаб сарфлаш, техникани эҳтиёт қилиш, унга омилкорлик билан муносабатда бўлишдир. Бу — онгли, ўртоқлик интизоми, меҳнатда бир-бирларига талабчанлик ва ўзаро ёрдам вазиятидир.

Ҳозир бутун мамлакатда «кам харж қилиб, кўпроқ ва сифатлироқ маҳсулот берамиз» деган шиор остида умумхалқ ҳаракати кенг авж олдириб юборилди. Бу ҳаракат ижобий натижалар бермоқда.

Шу билан бирга айниқса нефть-химияси саноати министрлиги, енгил ва озиқ-овқат саноати машинасозлиги министрлиги ва бошқа министрликларга қарашли корхоналар ишлаб чиқараётган буюмлар орасида сифати иккинчи категорияда бўлган маҳсулотлар салмоғи ҳали ҳам катта. Халқ истеъмол молларининг сифатини яхшилашга ҳали ҳам етарли эътибор берилмаяпти.

Фан-техника тараққиёти ижтимоий ишлаб чиқариш самарадорлигини оширишнинг ва унинг сифат омилларини юксалтиришнинг ғоят муҳим шартидир. КПСС XXIV съезди партия ва халқ олдига қўйган ана шу жуда катта вазифа фан-техника революцияси ютуқларини социалистик хўжалик системасининг афзалликлари билан узвий қўшган ҳолда ҳал қилинмоқда.

Мамлакатимиз, деди депутат, жуда катта илмий-техникавий потенциалга эга. Илм-фанни ривожлантириш учун маблағ сарфлаш узлуксиз кўпайтирилмоқда. Тўққизинчи беш йилликнинг тўрт йили мобайнида бундай харажатлар 60 миллиард сўмни ташкил этади. Шу давр ичида илмий-тадқиқот ва лойиҳа конструкторлик ишларининг талайгина ҳажми бажарилди, машина, ускуна ва приборларнинг минглаб янги турлари яратилди, саноат маҳсулотининг кўп миқдордаги янги нусхалари ишлаб чиқаришда ўзлаштирилди.

Айни вақтда бир қанча министрликлар ва идоралар фан ва техника ютуқларини ишлаб чиқаришга тезроқ жорий этиш масалаларига етарли эътибор бермаяптилар, илмий-тадқиқот ишлари планларининг бажарилиши устидан контроль қилишни етарли даражада амалга оширмаяптилар. Буларнинг ҳаммаси маҳсулотни янгилаш суръатларига, ишлаб чиқариш жараёнларини механизациялаштириш ва автоматлаштириш даражасига, ишлаб чиқаришнинг техника-иқтисодий кўрсаткичларига салбий таъсир ўтказмоқда.

Фан ва техника ютуқларини халқ хўжалигига жорий этишни рағбатлантиришнинг мавжуд системасини, деди комиссия раиси, жиддий суръатда яхшилаш, илмий коллективларнинг диққат-эътиборларини муҳим халқ хўжалик аҳамиятига эга бўлган проблемаларга қаратиш лозим.

Комиссиялар халқ хўжалик планини кўриб чиқиш вақтида табиатни муҳофаза қилишни янада кучайтириш ва табиий ресурслардан рационал фойдаланишни яхшилаш масалаларига катта эътибор бердилар.

Қўшимча докладда халқ турмушининг моддий ва маданий даражасини ошириш масалаларига катта аҳамият берилган. 1974 йилда аҳолининг реал даромадлари 4,2 процент кўпайди. Беш йилликнинг тўрт йили мобайнида янги тадбирлар ҳисобига 47 миллион кишининг иш ҳақи оширилди, пенсиялар, нафақалар ва стипендиялар ҳамда бошқа тўловларни кўпайтириш ҳисобига 30 миллион кишининг даромади ортади.

Халқ маорифи, соғлиқни сақлаш ва маданиятни янада ривожлантириш учун ажратилаётган маблағлар кўпайтирилмоқда. Уй-жой қурилишининг кенг программаси тез суръатлар билан амалга оширилмоқда.

Депутат комиссияларнинг топширишига мувофиқ план ва бюджетга қуйидаги ўзгартишларни киритишни таклиф қилди: — халқ истеъмол молларини реализация қилишни 130,2 миллион сўмга кўпайтириш, — 1975 йилги давлат бюджетининг даромадларини 125 миллион сўмга кўпайтириш.

— Иттифоқдош республикаларнинг бюджетлари бўйича харажатларни 125 миллион сўм кўпайтириш.

Депутат халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1975 йилги давлат планини, комиссияларнинг тузатишлари ва таклифлари билан бирга маъқуллашни таклиф қилди. 1975 йилги давлат бюджетини тузатишлар билан бирга даромадлар бўйича 208.599 миллион сўм миқдорида, харажатлар бўйича 208.411 миллион сўм миқдорида, даромадларнинг харажатлардан 188 миллион сўм ортиқ бўлишини тасдиқлаш, шунингдек давлат бюджетининг 1973 йилги ижроси тўғрисидаги ҳисоботни тасдиқлаш таклиф қилинади.

Музокараларни РСФСР Министрлар Совети раисининг биринчи ўринбосари депутат **Н. Ф. Васильев** очди. Бизнинг ҳамма зафарларимиз, деди у, Совет халқи қилган қаҳрамонона меҳнатнинг, КПСС Марказий Комитети, унинг Сиёсий бюроси, КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари ўртоқ Л. И. Брежнев кўп қиррали ташкилотчилик фаолиятининг натижасидир. Нотиқ совет кишиларининг Леонид Ильич Брежневга бениҳоя зўр меҳр-муҳаббати ва миннатдорчилигини ифодалаб, унинг жўшқин ғайратини, советлар мамлакатининг, жаҳон революцион, коммунистик ва ишчилар ҳаракатининг манфаатлари йўлидаги, улуғ музаффар коммунистик қурилиш ишининг тантанаси йўлидаги ҳар томонлама ишларини, тиним билмас кўп қиррали фаолиятини таъкидлаб ўтди.

Н. Ф. Васильев Россия Федерацияси меҳнаткашларининг муваффақиятларини таърифлаб, шуни маълум қилдики, республика саноати планда белгиланганига нисбатан анча юксак суръатлар билан ривожланди.

Қишлоқ хўжалигини ривожлантиришдаги бизнинг муваффақиятларимиз, деб таъкидлади нотиқ, КПСС Марказий Комитетининг 1965 йил март пленумида, партиянинг XXIII ва XXIV съездларида ва Марказий Комитетнинг кейинги пленумларида ишлаб чиқилган партиянинг аграр сиёсати тўғрилигининг натижасидир. КПСС Марказий Комитети билан СССР Министрлар Советининг «РСФСР қора тупроқли бўлмаган зонаси қишлоқ хўжалигини янада ривожлантириш тадбирлари тўғрисида»ги қарори қишлоқ хўжалигини ривожлантириш ҳақида партиянинг ғамхўрлигининг ёрқин ифодасидир. Россия Федерациясининг барча халқлари бу қарорни депутат шу проблема умумдавлат вазифаси даражасига кўтарилганлиги учун КПСС Марказий Комитетига, шахсан ўртоқ Л. И. Брежневга самимий миннатдорчилик билдирадилар.

Нотиқ СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1975 йилга мўлжалланган давлат плани ва давлат бюджетини СССР Олий Совети палаталари доимий комиссияларининг тузатишлари ва қўшимчаларини ҳисобга олиб тасдиқлашни таклиф қилди.

Украина Компартияси Марказий Комитетининг секретари депутат **А. А. Титаренко** минбарга чиқади. Биз ҳаммамиз, КПСС Марказий Комитетининг яқинда бўлиб ўтган Пленуми қатнашчилари ўртоқ Леонид Ильич Брежнев сўзлаган чуқур маъноли нутқдан олинган катта таассурот остида турибмиз, деди у. Бу нутқда беш йилликнинг тўрт йили якунлари, Коммунистик партия билан совет давлати актив ташқи сиёсат фаолияти изчиллик билан амалга оширилаётганлигининг натижалари анализ қилинди, коммунизмнинг моддий-техника базасини бундан буён қуриш давомида партиявий-сиёсий ва хўжалик фаолиятининг асосий вазифалари баён этиб берилди.

Қардош халқларнинг аҳил оиласидаги Украина меҳнаткашлари янги-янги муваффақиятларга эришмоқдалар, деб таъкидлади нотиқ. Республиканинг икки мингдан ортиқ коллективи, 95 минг ишчи ва колхозчиси ўзларининг беш йиллик топшириқларини бажариб бўлганликлари тўғрисида рапорт бердилар. Бу йил Украина ССРда саноат маҳсулотини кўпайтиришнинг бешдан тўрт қисмига меҳнат унумдорлигини ошириш йўли билан эришилади.

КПСС Марказий Комитети Бош секретари Л. И. Брежневнинг партия Марказий Комитети пленумидаги чуқур мазмунли ёрқин нутқида мамлакат иқтисодий ва социал ривожи батафсил таҳлил этилди, КПСС XXIV съезди қарорларини амалга оширишда совет халқи эришган муваффақиятлар юксак баҳоланди, экономикамизнинг резервлари ва имкониятлари ҳамда улардан фойдаланиш йўллари кўрсатиб берилди, деди Белоруссия ССР Министрлар Советининг Раиси депутат **Т. Я. Киселев**. Ўртоқ Л. И. Брежнев баён этиб берган қоидалар ва хулосаларни оғишмай бажариладиган қўлланма деб билиб, Совет Белоруссиясининг партия, совет ва хўжалик ташкилотлари, республика меҳнаткашлари халқ хўжалиги планини ва олинган социалистик мажбуриятларни бажариш учун янада зўр ғайрат билан кураша бердилар, коммунизмнинг моддий-техника базасини яратишга республика ўзининг ҳиссасини кўпайтира бердилар. Нотиқ Белоруссия халқ хўжалиги тармоқларининг 1974 йилги ва беш йилликнинг тўрт йилидаги ишининг якунларини таъкидлаб ўтди. У ўз нутқининг анча қисмини капитал қурилиш, ишлаб чиқариш қувватларини ўзлаштириш ва улардан фойдаланиш, ишлаб чиқаришни такомиллаштириш, азот ва зиғир масалаларига бағишлади.

«Зеленоградстрой» бошқармасининг комплекс бригадаси раҳбари депутат **Н. А. Злобин** ўзи раҳбарлик қилаётган коллектив 1974 йил учун олган социалистик мажбуриятни муддатидан аввал бажарганлигини айтди. Бригада 1 ноябрь куни беш йиллик топшириқни тугаллади. Моддий ресурслар кўп миқдорда тежаб қолинди, ишларнинг сифати юқори бўлди, меҳнат унумдорлигини ошириш топшириғи деярли 1,5 баравар қилиб бажарилди. Москванинг бошқа кўпгина меҳнат коллективлари ҳам йиллик ва беш йиллик топшириқларини муддатидан илгари бажарганлигини депутат таъкидлаб ўтди.

Нотиқ ишлаб чиқаришни ташкил этиш ишидаги резервлардан фойдаланиш масалаларига тўхталди, лойиҳачилар шаънига, бинокорлик материаллари ва конструкцияларини тайёрловчилар, машинасозлар, планлаштирувчи органлар шаънига танқидий мулоҳазалар айтди, уларнинг айби билан баъзан қурилиш ишлари орқага сурилаётганлиги ва қимматлашиб кетаётганлигини таъкидлади.

Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Раиси депутат **Н. Ж. Худойбердиев** айтдики, КПСС Марказий Комитетининг 16 декабрда бўлиб ўтган пленуми коммунистик қурилишнинг ҳозирги босқичида мамлакатни ривожлантириш вазифаларини партия Марказий Комитети, унинг Сиёсий бюроси нақадар қатъият ва собитқадамлик билан ҳал этаётганликларини яна бир марта кўрсатди. Пленумда ўртоқ Л. И. Брежнев КПСС XXIV съездининг тарихий қарорларини амалга ошириш соҳасида партия билан халқ бажарган жуда катта ишларни ҳар тарафлама чуқур анализ қилди, партия иқтисодий сиёсати масалаларини илмий асослаб берди, мамлакат ишлаб чиқарувчи кучларини янада қудратли равишда юксалтириш истиқболларини реалистик тарзда таърифлади.

Беш йилликнинг тўрт йили мобайнида Ўзбекистон ССР эришган муваффақиятларни тавсифлаб, нотиқ мамлакатнинг келгуси йилдаги халқ хўжалик плани ва давлат бюджети лойиҳаларида умуман совет давлатининг манфаатлари ҳам, ҳар бир республиканинг ривожлантиришнинг конкрет вазифалари ҳам ҳисобга олинганлигини таъкидлаб ўтди.

* * *

Соат 17 да палаталарнинг мажлислар залида Миллатлар Советининг Раиси депутат **В. П. Рубен** раислигида СССР Олий Совети Миллатлар Советининг биринчи мажлиси очилди.

Депутатлар ва меҳмонлар **А. Н. Косигин, А. Я. Пельше, Д. С. Полянский, А. Н. Шелепин, П. М. Машеров, Б. Н. Пономарев, Ш. Р. Рашидов, Д. Ф. Устинов** ўртоқларни давомли қарсаклар билан кутиб олдилар.

Депутат **П. Я. Страутманис** СССР Олий Совети Президиуми раисининг ўринбосарлигига сайланганлиги муносабати билан Миллатлар Совети уни Миллатлар Совети қишлоқ хўжалиги комиссиясининг аъзоси вазифасидан озод қилди.

СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1975 йилга мўлжалланган давлат плани, СССРнинг 1975 йилги давлат бюджети тўғрисида ва СССРнинг 1973 йилги давлат бюджетининг ижроси ҳақида Миллатлар Совети план-бюджет комиссиясининг раиси депутат **Н. И. Масленников** план-бюджет ва тармоқ комиссиялари номидан қўшимча доклад қилди. КПСС XXIV съезди қабул қилган Тинчлик программаси муваффақиятли амалга оширилаётганлиги туфайли, деди у, ҳозир халқимизга тинч бунёдкорлик меҳнати билан шуғулланиш учун ҳар қачонгидан ҳам қулай шароит яратиб қўйилди. Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитети ва унинг Сиёсий бюроси ички ва ташқи сиёсат соҳасида жуда катта сиёсий ва ташкилотчилик иши олиб бормоқда. Тинимсиз ва самарали фаолияти учун, халқаро кескинликни юмшатиш ва ер юзида тинчликни мустаҳкамлаш ишига шахсан қўшаётган жуда катта ҳиссаси учун КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари ўртоқ Леонид Ильич Брежневга алоҳида миннатдорчилик изҳор этмоқчиман, деди комиссия раиси.

1974 йилда, деди сўзини давом эттириб нотиқ, саноат ишлаб чиқариши ҳажми 8 процент кўпаяди. Бу—тўққизинчи беш йиллик даврида эришилган ўсишнинг энг юксак суръатидир. Ишлаб чиқариш планини барча иттифоқдош республикалар ошириб бажармоқдалар. Қўшимча равишда тахминан 6 миллиард сўмлик саноат маҳсулоти реализация қилинади. Меҳнат унумдорлиги 6,6 процент, яъни планда белгиланганидан анча кўп ошади.

Бу йил қишлоқ хўжалигида ижобий натижаларга эришилди. Айрим районлардаги ноқулай об-ҳаво шароитларига қарамай, умуман мамлакатда кейинги тўрт йилдаги ўртача ҳосилдан кўпроқ дон ҳосили олинди.

Барча пахтакор иттифоқдош республикалар пахта харид қилиш давлат планларини ошириб бажардилар. Давлат 8,4 миллион тонна пахта олди. Совет пахтачилиги тарихида ҳали ҳеч қачон бу қадар кўп ҳосил олинмаган эди. 11 ойнинг якунларига қараганда, чорвачилик маҳсулотини харид қилиш плани муваффақиятли бажарилади.

Бу йил халқ хўжалигига 105 миллиард сўмликдан ортиқ капитал маблағ сарф қилинади.

1974 йилда КПСС XXIV съезди совет кишиларининг моддий даражасини ошириш юзасидан белгилаган тадбирларни бажариш давом эттирилди. Ишчи ва хизматчиларнинг ўртача иш ҳақи 4 процентдан зиёд, колхозчиларнинг меҳнат ҳақи 5 процент кўпаяди. Аҳоли жон бошига тўғри келадиган реал даромадлар 4,2 процент ортади. Жами саҳни 111 миллион квадрат метр уй-жой бинолари қурилади, кўпгина мактаблар, касалхоналар, кинотеатрлар ва бошқа маданий-маиший объектлар ишга туширилади.

КПСС Марказий Комитетининг 16 декабрда бўлиб ўтган навбатдаги Пленуми, деди Н. И. Масленников, СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1975 йилга мўлжалланган давлат планини ва СССРнинг 1975 йилги давлат бюджетини кўриб чиқди. Пленумда КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари ўртоқ Леонид Ильич Брежнев катта нутқ сўзлади. Унинг нутқида мамлакатимиз халқ хўжалигини ривожлантиришнинг тўққизинчи беш йиллик тўрт йили мобайнидаги якунлари атрофлича анализ қилинди ҳамда 1975 йилги планни ва умуман беш йиллик план, топшириқларини бажаришни таъминлаш юзасидан барча партия, совет, касаба союз, комсомол ва хўжалик ташкилотлари олдига конкрет вазифалар қўйилди. Бутун партиямиз, барча меҳнаткашлар КПСС Марказий Комитети Пленумининг қарорини ҳаракат қўлланмаси деб қабул қилдилар.

Депутат СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1975 йилга мўлжалланган плани лойиҳаси тўғрисида гапириб, план-бюджет ва тармоқ комиссиялари уни асосан ижтимоий ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш ва резервлардан тўла-тўкис фойдаланиш нуқтаи-назаридан кўриб чиққанликларини таъкидлади.

Фан-техника тараққиёти, фан ва техника янгиликларини ишлаб чиқаришга жорий этиш ижтимоий ишлаб чиқариш самарадорлигини оширишнинг асосий омилидир. Комиссиялар бу соҳадаги катта муваффақиятларни таъкидлаб ўтишди. Аммо айрим министрликлар фан ва техника юзасидан кўзда тутилган топшириқлар планини бажармаётир, шунинг оқибатида маҳсулотнинг ва илғор технология жараёнларининг янги, янада мукаммал турларини ишлаб чиқаришда ўзлаштириш пайсалга солинмоқда. СССР Энергетика ва Электрлаштириш министрлиги, СССР Қора металлургия министрлиги, СССР Кўмир саноати министрлиги ва бошқа айрим министрликлар янги техникани жорий этиш планини бажармаётир.

СССР Қишлоқ хўжалиги министрлиги фан ва илғор тажриба ютуқларини, жумладан, қишлоқ хўжалик экинларининг серҳосил янги навларини ва маҳсулдор чорва зотларини колхоз ва совхоз ишлаб чиқаришига суст жорий қилмоқда.

КПСС XXIV съездининг социал-иқтисодий вазифалар соҳасидаги қарорларининг муваффақиятли бажарилиши капитал қурилишдаги ишларнинг аҳволига, капитал маблағлардан самарали фойдаланишга кўп жиҳатдан боғлиқ эканлиги қўшимча докладда таъкидлаб ўтилди.

Бироқ, бу соҳада ҳали катта камчиликлар бор. Аввало, бу гап янги ишлаб чиқариш қувватларини ишга тушириш планларининг бажарилишига тааллуқлидир. 1974 йилнинг ўтган ойлари ичида қора металлар прокати пластмасса ва синтетик смола, металл қирқиш станоклари, целлюлоза ва бошқа бир қанча турдаги маҳсулотларни ишлаб чиқариш соҳасидаги кўпгина қувватлар ишга туширилмади.

(Давоми 2-бетда).

Москва. Кремль. Тўққизинчи чақириқ СССР Олий Совети иккинчи сессиясида.

ТАСС—ЎзТАГ фотоси.

ТЎҚҚИЗИНЧИ ЧАҚИРИҚ СССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ИККИНЧИ СЕССИЯСИ

ЗАРБДОР МЕҲНАТИМИЗ БЕШ—ЙИЛЛИККА

(Боши 1-бетда)

Саноатнинг енгил ва озиқ-овқат тармоқларида халқ истеъмол қиладиган моллар ишлаб чиқарувчи қувватларни ривожлантириш айниқса орқада қолмоқда.

СССР министрликлари ва идоралари, иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советлари капитал маблағлар самарадорлигини ошириш, объектларни қуриш муддатларини қисқартириш учун зарур бўлган чораларни ҳеч кечиктирмай амалга оширишлари, битмай ётган қурилиш ҳажмини 1975 йилда камайтиришни таъминлашлари ҳамда асосий фондларни, ишлаб чиқариш қувватларини ва маҳсулот ишлаб чиқармайдиган объектларни ўз вақтида ишга туширишни таъминлашлари лозим.

Комиссия раиси маҳсулот тайёрлашда материал сарфини камайтириш, хом ашё ва материалларни тежаш халқ хўжлигининг бош проблемаларидан бири эканлигини таъкидлаб, комиссиялар СССР Госпланининг бошқа энг муҳим кўрсаткичлар билан бир қаторда министрликлар ва идораларга материал ресурсларини тежаш топшириқларини давлат планида тасдиқлаб бериш тўғрисидаги таклифини тўғри деб ҳисоблайдилар, деди.

КПСС XXIV съездининг директиваларида халқ хўжалигидаги территориал пропорцияларни яхшилаш, табиий ресурсларни янада жадал ўзлаштириш ва мамлакат шарқий районларининг иқтисодий потенциалини кучайтириш кўзда тутилган. Комиссияларнинг фикрича, бу соҳада катта иш олиб борилмоқда. Шу билан бирга беш йиллик планда шарқий районлар экономикасини ривожлантириш юзасидан белгиланган баъзи бир топшириқлар қониқарсиз бажарилмоқда, бу эса шу районлар хўжалигининг комплекслигини бузмоқда ва ижтимоий ишлаб чиқаришнинг самарадорлигига салбий таъсир қилмоқда.

Халқ хўжалигида КПСС XXIV съездининг бошқаришни такомиллаштириш юзасидан ўртага қўйган вазифаларни амалий равишда ҳал қилиш иши давом эттирилмоқда. КПСС Марказий Комитети билан СССР Министрлар Советининг қарорига мувофиқ кўпгина саноат министрликлари бошқаришнинг бош схемалари лойиҳаларини ишлаб чиқдилар. Аммо, деб таъкидлади нотиқ, ҳамма министрликларнинг раҳбарлари ҳам давлат аҳамиятига эга бўлган бу муҳим ишга лозим даражада масъулият билан ёндошганлари йўқ, бирлашмалар тузиш йўли билан ишлаб чиқаришни концентрациялаш масалаларини етарлича чуқур ишлаб чиқишни таъмин этмадилар.

Келгуси йили министрликлар партия ва ҳукумат талабларини ҳисобга олиб, бошқаришнинг бош схемалари лойиҳаларини қиёмига етказишлари ва шу лойиҳаларда кўзда тутилган тадбирларни амалга оширишга киришишлари лозим.

Миллатлар Советининг план-бюджет, тармоқ комиссиялари ва ёшлар ишлари бўйича комиссияси Иттифоқ Советининг комиссиялари билан биргаликда план ва бюджетни кўриб чиқиш натижасида халқ истеъмол қиладиган моллар ишлаб чиқариш ва реализация қилиш планини 130,2 миллион сўмлик миқдорда кўпайтириш тўғрисида таклиф киритиш мумкин деб топдилар.

Комиссияларнинг тавсиясига биноан Н. И. Масленников СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1975 йилга мўлжалланган давлат планини ва давлат плани тўғрисидаги қонунни доимий комиссияларнинг тузатишларини ҳисобга олган ҳолда маъқуллашни таклиф қилди.

1975 йилги давлат бюджети халқ хўжалик планига мувофиқ тузилган. Иттифоқдош республикалар бюджетларининг ҳажми 95,8 миллиард сўм миқдорида, 8,5 процент кўпайтириб белгиланган. Бу ҳар бир иттифоқдош республика экономикаси ва маданиятини янада ривожлантиришни таъминлайди.

Палаталарнинг доимий комиссиялари даромадларга доир ҳисоб-китобларни кўриб чиқиб, халқ хўжалик планига киритиладиган тузатишни ҳисобга олган ҳолда бюджет даромадларини 125 миллион сўм миқдорида кўпайтиришни таклиф қиладилар.

Комиссиялар иттифоқдош республикалар Министрлар Советларининг қўшимча маблағ ажратиш тўғрисидаги илтимосларини ҳам кўриб чиқиб, район марказларини, районлар қарамоғидаги шаҳарларни ва ишчи посёлкаларини ободонлаштириш ҳаражатларини 15 миллион сўм кўпайтириш, социал-маданий муассасаларга асбоб-анжом ва ускуна сотиб олишга ҳамда уларнинг биноларини капитал ремонт қилишга ажратилган маблағларни 90 миллион сўм миқдорида, қишлоқ ва посёлка советларининг биноларини капитал ремонт қилиш ҳамда уларга мебель сотиб олиш учун ажратилган ҳаражатларни 20 миллион сўм миқдорида кўпайтириш мумкин деб ҳисоблайдилар.

Н. И. Масленников СССРнинг 1975 йилги давлат бюджетини ва давлат бюджети тўғрисидаги қонунни таклиф этилган тузатишларни ҳисобга олиб, даромадлар бўйича 208.598.531 минг сўм, ҳаражатлар бўйича 208.410.750 минг сўм миқдорида, даромадларни ҳаражатлардан 187.781 минг сўм ортиқ қилиб тасдиқлашни таклиф этди.

План-бюджет, тармоқ комиссиялари ва ёшлар ишлари бўйича комиссия СССРнинг 1973 йилги давлат бюджетининг ижроси тўғрисидаги хисоботни кўриб чиқдилар. Бюджет даромадлар бўйича аниқланган планга нисбатан 102,4 процент, ҳаражатлар бўйича 100,5 процент бажарилди.

Комиссия раиси СССРнинг 1973 йилги давлат бюджетининг ижроси тўғрисидаги ҳисоботни тасдиқлашни таклиф қилди.

Музокараларни Украина Компартияси Марказий Комитетининг секретари депутат **Н. М. Борисенко** очди. 1974 йил, деди у, ватанимиз тарихига экономика, фан, маданиятни ривожлантиришда катта ғалабалар, янги ажойиб муваффақиятлар йили бўлиб, халқ фаровонлиги янада ошган йил бўлиб киради. Бу йил халқаро кескинликни юмшатиш, ер юзида тинчликни мустаҳкамлаш ишида ҳам муҳим босқич бўлди. Барча совет кишилари партиямиз Марказий Комитетининг Бош секретари ўртоқ Л. И. Брежневнинг ГФР канцлери, АҚШ президенти ва Франция президенти билан яқинда ўтказган учрашувлари якунларини якдиллик билан маъқулламоқдалар. Шу учрашувларнинг самарали сиёсий натижалари халқлар тинчлиги ва хавфсизлиги ишини янада мустаҳкамлашга ёрдам беради.

КПСС Марказий Комитетининг шу йил 16 декабрда бўлиб ўтган пленуми қарори коммунистик қурилиш планларининг муваффақиятли бажарилиши тўғрисида партия қилаётган ғамхўрликнинг янги ва ёрқин намойиши бўлди. Ўртоқ Л. И. Брежнев пленумда сўзлаган нутқида экономикамиз ривожини, партия, давлатнинг ташқи сиёсат фаолиятини атрофлича анализ қилди, навбатдаги вазифаларни, бир қанча янги муҳим қоидаларни илгари сурди. Бу қоидалар 1975 йил планини бажариш ва умуман беш йилликни муваффақиятли туғаллаш учун принципиал аҳамиятга эга.

Нотиқ Украина ССРнинг вазифаларини таърифлаб, СССР Госплани ва бир қанча иттифоқ министрликлари олдига таклифлар қўйди. Унинг фикрича, бу таклифларнинг амалга оширилиши республикада чорвачиликни ривожлантиришни янада интенсивлаштиришга ва қанд лавлаги ишлаб чиқаришни кўпайтиришга имкон беради.

Қозоғистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси депутат **С. Б. Ниёзбеков** бундай деди: республика саноати беш йилликнинг тўртинчи йилида саноат маҳсулотининг бир қанча турларини ишлаб чиқариш планларини ошириб бажармоқда. Корхоналарда ишлаб чиқариш қувватларидан фойдаланишни яхшилаш, маҳсулот сифатини ошириш ишлари олиб борилмоқда.

Мураккаб об-ҳаво шароитларига қарамай, қишлоқ меҳнатчилари ҳосил ўримини уюшқоқлик билан ўтказдилар. Ҳозир қишлоқ хўжалик ходимларининг бутун диққат-эътибори чорва қишловини муваффақиятли ўтказишни таъминлашга, баҳорги дала ишларига тайёргарлик кўришга қаратилган.

Давлат плани ва бюджети лойиҳалари бутун мамлакат ва ҳар бир иттифоқдош республика манфаатларига мос бўлиб тушишини таъкидлаб, нотиқ шу лойиҳаларни тасдиқлашни таклиф қилди.

Мен оддий балиқчиман, деди Латвия ССР Талсин районидаги «Банга» балиқ овлаш колхозининг бригадири депутат А. П. Розенфелд ўз нутқида сессияда муҳокама қилинаётган мамлакат халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1975 йилга мўлжалланган плани ва СССРнинг келгуси йилги бюджети экономикани тез суръатлар билан ривожлантиришни, иқтисодий ишлаб чиқариш самарадорлигини янада оширишни, халқ талаб-эҳтиёжларини тўлароқ қондиришни кўзда тутаётганлигини мамнуният билан таъкидлаб ўтмоқчиман.

Сўнгра нотиқ ўзининг депутатлик тажрибасини гапириб берди. Мен сайловчилар билан учрашганимда, деди у, республикамиз меҳнаткашлари партия XXIV съезди ўртага қўйган вазифаларни қандай қилиб яхшироқ, янада самаралироқ бажариш тўғрисида зўр ғамхўрлик қилаётганликларига бўлган ишончим ҳар сафар мустаҳкамланмоқда.

РСФСР Министрлар Совети раисининг ўринбосари депутат **Л. П. Лыкова** бундай деди: халқимиз коммунистик партиянинг ички ва ташқи сиёсатини якдиллик билан маъқулламоқда. Мамлакат қудратини мустаҳкамлаш ва тинчлик программасини амалга ошириш соҳасида КПСС Марказий Комитети, унинг Сиёсий бюроси ва шахсан КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари ўртоқ Л. И. Брежневнинг фаолиятини юксак баҳоламоқда.

Совет Иттифоқи ташқи сиёсатининг муваффақиятлари совет кишиларининг бундан буёнги бунёдкорлик меҳнати учун, тўққизинчи беш йилликни муваффақиятли туғаллаш учун қулай шарт-шароитларни яратмоқда.

1974 йилги халқ хўжалик планини бажарилишининг дастлабки якунлари, деди у сўзини давом эттириб, республика саноати асосий кўрсаткичлар юзасидан берилган топшириқларни тўла ва ошириб бажаришидан далолат бермоқда. Саноат маҳсулоти ҳажми пландаги етти процент ўрнига 7,9 процент кўпаяди.

Нотиқ қурилишни комплекс олиб бориш муҳимлигини таъкидлаб ўтди.

Белоруссия Компартияси Марказий Комитетининг секретари депутат **А. А. Смирнов** республика меҳнаткашлари беш йиллик топшириқларини муваффақиятли бажараётганликларини айтиб берди. Аҳолининг турмуш даражаси йил сайин ошмоқда. Партия, совет, касаба союз ва комсомол ташкилотлари, ҳар бир коммунистнинг бутун ташкилотчилик ва оммавий-сиёсий иши КПСС Марказий Комитетининг «Белоруссия партия ташкилотида идеология кадрларини танлаш ва тарбиялашга доир ишлар тўғрисида»ги қароридан келиб чиқадиган вазифаларни ҳал этишга қаратилган, деб таъкидлади нотиқ.

Нотиқ беш йиллик топшириқларини бажариш учун катта аҳамиятга эга бўлган масалаларни ҳал этиш устида тўхталиб ўтди. Жумладан, у темир йўлларда юк ташиш суръатлари пастлигини, асбоб-ускуналар ўз вақтида етказиб берилмаётганлигини, енгил саноат, озиқ-овқат саноати корхоналарини техника билан қайта таъминлашни жадаллаштириш зарурлигини таъкидлади.

Шу билан Миллатлар Советининг биринчи мажлиси тугади.

* * *

Тўққизинчи чақириқ СССР Олий Советининг иккинчи сессияси 19 декабрь куни Москвада ўз ишини давом эттирди. Депутатлар ҳукумат тақдим этган СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1975 йилги давлат плани ва СССРнинг 1975 йилги давлат бюджети лойиҳаларини омилкорлик билан, ғоят қизиқиб муҳокама қилмоқдалар. Бу ҳужжатларда КПСС XXIV съездининг тўққизинчи беш йилликка мўлжалланган Директивалари амалий ифодасини топган, орттирилган тажриба ва ҳаёт ўртага қўяётган янги проблемалар ҳисобга олинган. Нотиқлар совет давлатининг экономикасини янада мустаҳкамлаш учун, халқ турмушининг моддий ва маданий даражасини ошириш учун курашда меҳнаткашлар эришган муваффақиятлар тўғрисида зўр фахрланиш ҳислари билан гапирмоқдалар. Улар конкрет таклифлар киритмоқдалар. Бу таклифлар маҳсулот ишлаб чиқаришни кўпайтириш ва унинг сифатини яхшилаш учун зарур бўлган барча резервларни ишга туширишга ёрдам беради.

Депутатлар коммунистик қурилишда, социализмнинг, тинчлик ва хавфсизликни халқаро позицияларини мустаҳкамлашда эришган барча муваффақиятларимиз Коммунистик партия Марказий Комитети, унинг Сиёсий бюроси, КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари шахсан ўртоқ Л. И. Брежневнинг кўп қиррали ва актив фаолияти билан чамбарчас боғлангандир, деб таъкидламоқда.

Соат 10 да Кремлда Иттифоқ Советининг иккинчи мажлиси бошланди.

Депутатлар ва меҳмонлар **Л. И. Брежнев, А. А. Гречко, В. В. Гришин, А. А. Громико, А. П. Кириленко, Ф. Д. Кулаков, Д. А. Кунаев, К. Т. Мазуров, Н. В. Подгорний, М. А. Суслов, В. В. Шчербицкий, П. Н. Демичев, Б. Н. Пономарев, Г. В. Романов, М. С. Соломенцев, В. И. Долгих, И. В. Капитонов, К. Ф. Катушев** ўртоқларни давомли қарсаклар билан кутиб олдилар.

Мажлисни СССР Олий Совети Иттифоқ Советининг Раиси депутат **А. П. Шитиков** очди. У бундай деди:

Депутат ўртоқлар! Бугун партиямиз Марказий Комитети Бош секретари Леонид Ильич Брежневнинг туғилган куни. **Давомли қарсаклар. Ҳамма ўрнидан туради.**

Бу ерда ҳозир бўлган СССР Олий Советининг барча депутатлари номидан азиз Леонид Ильич Брежневни туғилган куни билан самимий қутлашга, унга сиҳат-саломатлик, ленинчи партиямиз, бутун совет халқи бахт-саодати йўлидаги, ер юзида тинчлик йўлидаги унинг жуда катта фаолиятида янгидан-янги муваффақиятлар тилашга ижозат бергайсиз. **Давомли қарсаклар. Ҳамма ўрнидан туради.**

Иттифоқ Совети вафот этган депутатлар ўрнига 1974 йил 15 декабрда сайланган депутатларнинг ваколатларини мандат комиссиясининг текшириши тўғрисида мандат комиссиясининг раиси депутат **В. К. Месяцнинг** докладини тинглади.

Иттифоқ Совети Кемерово областидаги Прокопьевск сайлов округидан сайланган Иттифоқ Советининг депутати Л. А. Горшковнинг ва Ўзбекистон ССР Сурхондарё область Термиз сайлов округидан сайланган Иттифоқ Совети депутати А. К. Каримовнинг ваколатларини танишга қарор қилди.

Сўнгра СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1975 йилги давлат плани тўғрисида, СССРнинг 1975 йилги давлат бюджети тўғрисида ва СССР давлат бюджетининг 1973 йилги ижроси ҳақида сессия кун тартибига қўйилган масалаларни муҳокама қилиш давом эттирилди.

Меҳнаткашлар депутатлари Ленинград область Совети ижроия комитетининг раиси депутат **А. Н. Шибалов** бундай деди: ҳар биримиз партия Марказий Комитетининг яқинда бўлиб ўтган пленуми таассуротлари остида яшамоқдамиз. Пленумда ўрток Л. И. Брежнев программ нутқ сўзлади. Партиямиз ички ва ташқи сиёсат соҳасида КПСС XXIV съезди қарорларини қатъий ва изчиллик билан амалга ошираётганини пленум яна бир бор ишонарли тарзда таъкидлаб ўтди. Сўнгра нотиқ Ленинград шаҳри ва области меҳнаткашларининг муваффақиятлари тўғрисида гапириб берди, иқтисодий ва социал ривожланиш истиқболларига доир мулоҳазаларини айтди. У корхоналарни реконструкция қилиш ва техника билан қайта қуроллантириш, қурилиш ташкилотлари ишлаб чиқариш базасини мустаҳкамлаш, янгидан ишга туширилган қувватларни хом ашё билан таъминлаш, қишлоқларда мактаблар қуришни жадаллаштириш муҳим эканлигини уқтириб, қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари баъзи турларининг харид нархларини қайта кўриб чиқиш ҳақида таклиф киритди.

Қозоғистон ССР Министрлар Советининг Раиси депутат **Б. А. Ашимов** қуйидагиларни маълум қилди. Кейинги ўн йил ичида республиканинг саноат потенциали 2,3 баравар ўсди. Қишлоқ хўжалиги бирмунча барқарор суръатлар билан ривожлана бошлади.

Депутат қишлоқ хўжалик техникасини ишлаб чиқариш ва уни запас қисмлар билан таъминлаш, чорвачиликни электрлаштириш учун техника ишлаб чиқариш, саноат корхоналарини айниқса халқ истеъмол моллари ишлаб чиқариш билан банд бўлган завод ва фабрикаларни техника билан қайта таъминлаш масалаларига катта эътибор берди.

СССР Олий Совети муҳокамасига қўйилган 1975 йилги давлат плани ва давлат бюджети, деди Б. А. Ашимов, КПСС XXIV съезди қарорларидан келиб чиқади ва Совет Иттифоқининг, ҳар бир иттифоқдош республиканинг кўп тармоқли экономикасини комплекс ривожлантиришни кўзда тутади. Депутат план-бюджет ва тармоқ комиссияларининг тузатишларини ҳисобга олган ҳолда план ва бюджетни тасдиқлашни таклиф қилди.

Татаристон АССРдаги Ўрта Кушкет қишлоқ Совети ижроия комитетининг раиси депутат **Р. К. Кашапова** бундай деди: беш йилликнинг якунловчи йилида халқ хўжалигини ривожлантириш истиқболлари совет кишилари қалбида бутун мамлакатимиз учун қонуний фахрланиш ҳисларини туғдирмоқда. Шу нарса қувончлики, хўжалик ва социал-маданий қурилиш соҳасида КПСС XXIV съездининг қарорлари муваффақиятли равишда бажарилмоқда. Депутат ўз нутқининг анчагина қисмини маҳаллий советларнинг фаолиятига бағишлади. Р. К. Кашапова қуйидагиларни таъкидлади: сўнгги йилларда қарорлар қабул қилинганлиги муносабати билан хўжалик, социал ва маданий қурилишда қишлоқ советларининг роли анча ошди. Қишлоқ советлари ўз территориясида давлат ҳокимиятининг тўла ҳуқуқли органлари бўлиб қолдилар.

Белгиловчи йилнинг тиғиз планлари реал планлар бўлиб қолди. Келгуси йилнинг улуғвор планларини муваффақиятли бажариш учун мустаҳкам иқтисодий пойдевор яратилди, деди Озарбайжон Компартияси Марказий Комитетининг иккинчи секретари депутат **С. В. Козлов.** Бу йил КПСС XXIV съезди қабул қилган тинчлик программасини бажаришда яна олға қараб ҳаракат қилинган йил сифатида тарихга киради. Нотиқ беш йилликнинг тўрт йили мобайнида республикада саноат ишлаб чиқаришнинг ҳажми планда белгиланган 32,1 процент ўрнига 36 процентдан зиёд кўпайганлигини маълум қилди.

Беш йилликнинг тўрт йили, деди КПСС Чита область комитетининг биринчи секретари депутат **М. И. Матофонов,** ҳақиқатан ҳам қизғин ва ижодий меҳнат йиллари бўлди. Миллий даромаднинг барқарор ўсганлиги саноат ишлаб чиқариши ўсишининг юксак суръатлари, қишлоқ хўжалиги эришган муваффақиятлар, фан ва техниканинг янги ютуқлари экономикани тинмай юксалтиришнинг мустаҳкам негизи, гарантияси бўлди.

Депутат сўнгра халқ хўжалигини, жумладан қўйчиликни ва ко кончилик саноатини жадал суръатлар билан ривожлантириш тўғрисида гапириб, областда давлат планларини ҳали бажармаётган, паст сифатли маҳсулот ишлаб чиқараётган корхоналар кам эмаслигини кўрсатиб ўтди.

Қирғизистон Компартияси Марказий Комитетининг Биринчи секретари депутат **Т. У. Усубалиев** минбарга чиқади. КПСС Марказий Комитетининг 16 декабрда бўлиб ўтган пленуми, деди у, СССРнинг 1975 йилга мўлжалланган давлат плани ва бюджети лойиҳаларини асосан маъқуллади. Ўртоқ Л. И. Брежнев пленумда сўзлаган нутқида беш йилликнинг ўтган йиллари мобайнида совет халқи фидокорона курашининг ажойиб якунларини таъкидлади, совет давлати экономикасини янада ривожлантиришнинг конкрет вазифаларини белгилаб берди.

КПССнинг доно ленинча ички ва ташқи сиёсати совет кишиларини коммунистик қурилишда янгидан-янги муваффақиятларга илҳомлантирмоқда. Қирғизистон меҳнаткашлари ҳам бу улкан ишга конкрет ҳисса қўшмоқда. Депутат республика эришган ютуқларни таърифлаб, беш йилликнинг якунловчи йилида партия, совет, хўжалик органлари олдида турган вазифаларга тўхталиб ўтди, бир қанча иттифоқ министрликлари шаънига танқидий фикрлар айтди.

Экономика ва маданиятни ривожлантиришда Грузия эришган муваффақиятлар, деди Ингир чой етиштирувчи совхоз механизатори, депутат **В. Г. Меунаргия,** қонли Коммунистик партия ўтказиб келаётган ленинча миллий сиёсат билан чамбарчас боғлангандир. Коммунистик партия билан Совет ҳукумати республикамиз тўғрисида катта ғамхўрлик қилмоқдалар.

Беш йилликнинг дастлабки икки йилида республика экономикасида мураккаб аҳвол юз берганлиги кузатилди. Саноат ишлаб чиқаришнинг ўсиши план суръатларидан орқада қолишига йўл қўйилди. КПСС Марказий Комитетининг КПСС XXIV съезди қарорларини бажариш соҳасида Тбилиси шаҳар партия комитетининг иши тўғрисидаги қарори республикадаги барча партия ташкилотларининг, Грузиядаги барча меҳнаткашларнинг ишини кучайтириб юборди. Ишчилар синфи, колхозчи деҳқонлар, зиёлилар, деди депутат, эндиликда меҳнат ва давлат интизомини мустаҳкамлаш учун. Грузия шаҳар ва қишлоқларида намунали тартиб учун қатъий кураш олиб бормоқдалар.

Сўнгги икки йил ичида, деб таъкидлади депутат, биз қолоқликни бартараф этибгина қолмай, эндиликда республика экономикасида ўсиш суръатлари 11 процентга етди.

Бу йил, деди Туркманистон Компартияси Марказий Комитетининг Биринчи секретари депутат **М. Г. Ғапуров,** республикамиз ҳаётида улкан байрам — Туркманистон ССР ташкил этилганлигининг ва Туркманистон Компартияси тузилганлигининг 50 йиллиги билан нишонланди. Бу байрам коммунистик партия ленинча миллий сиёсатининг тантанасини яна бир бор намойиш қилиб кўрсатди.

Нотиқ хўжалик қурилиши ҳақида тўхталиб, пахтачиликнинг аҳволи тўғрисида батафсил гапирди. Бу йил мисли кўрилмаган мўл пахта ҳосили — 1 миллион 100 минг тоннадан кўпроқ «оқ олтин» йиғиштириб олинди. Республикада ана шу қимматли маҳсулотни етиштиришни янада кўпайтириш учун улкан резервлар мавжуд, сувдан рационал фойдаланиш шундай резервлардан биридир.

Туркманистон саноати маҳсулотнинг бир қанча турларини ишлаб чиқариш юзасидан беш йиллик топшириқлари даражасига чиқди. Нотиқ корхоналарни реконструкция қилиш проблемаларига ҳам тўхталиб ўтди, шу корхоналарнинг машина-ускуналарини янгилаш зарурлигини кўрсатди.

Музокараларда КПСС Рязань область комитетининг биринчи секретари депутат **Н. С. Приезжев,** Арманистон ССР Министрлар Советининг Раиси депутат **Г. А. Арзуманян,** КПСС Ростов область комитетининг биринчи секретари депутат **И. А. Бондаренколар** сўзга чиқдилар. Улар ўз нутқларида Коммунистик партиянинг тинчликсевар сиёсати туфайли мамлакатимиз ўттиз йилдирки, тинчлик шароитида яшамоқда ва ишонч билан янги жамият барпо этмоқда, деб таъкидладилар. Бунинг учун совет халқи Марказий Комитетга, Сиёсий бюрога ва КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари шахсан ўртоқ Л. И. Брежневга чексиз миннатдорчилик билдирмоқда. Депутатлар 1975 йилга мўлжалланган давлат плани ва давлат бюджетининг лойиҳалари устида тўхталиб, ўзлари вакиллари бўлган иттифоқдош республикадаги ва Россия Федерацияси областларидаги хўжалик ишлари тўғрисида гапириб бердилар.

Депутатлар мамлакатнинг муҳокама қилинаётган 1975 йилги план ва бюджет лойиҳаларини маъқулладилар.

* * *

Шу билан Иттифоқ Советининг мажлиси тугади.

Соат 15 да Кремлда СССР Олий Совети Миллатлар Советининг иккинчи мажлиси бошланди.

Депутатлар ва меҳмонлар **А. Н. Косигин, А. Я. Пельше, Д. С. Полянский, А. Н. Шелепин, П. М. Машеров, Ш. Р. Рашидов, Д. Ф. Устинов** ўртоқларни давомли қарсаклар билан кутиб олдилар.

ТАСС баёноти

Маълумки, бирмунча вақт давомида АҚШ расмий доираларида шу жумладан Америка конгрессида СССР билан АҚШнинг савдо-иқтисодий муносабатларига тааллуқли қонун лойиҳалари муҳокама қилинмоқда. Ҳозирги пайтга келиб бу қонун лойиҳалари вакиллар палатаси ва сенат томонидан алоҳида-алоҳида маъқулланди ҳамда келишув комиссиясида ягона текстлар ишлаб чиқилгандан кейин иккала палата томонидан узил-кесил тасдиқланиши лозим.

СССР билан АҚШ ўртасида 1972 йилда эришилган принципиал келишувга мувофиқ АҚШда «совуқ уруш» йилларида савдо-иқтисодий муносабатлар соҳасида жорий этилган камситувчи чеклашлар бартараф этилиши назарда тутилган эди.

Бироқ, Совет — Америка савдосини нормаллаштиришнинг, шунингдек умуман Совет — Америка муносабатларини яхшилашнинг душманлари аввал бошданоқ бунга актив тўсқинлик қилишга киришиб, СССР билан АҚШ ўртасида иккала томонга манфаатли бўлган иқтисодий алоқаларни нормаллаштиришга, жумладан, савдо ва уни кредитлаш соҳасида бир-бирига энг яхши қулайлик режими берилишига, аниқроқ қилиб айтганда, АҚШда Совет Иттифоқига нисбатан қўлланилиб келган камситиш режимининг бартараф этилишига йўл қўймасликка уринмоқдалар.

Иш шунгача бориб етдики, шу масалаларнинг ижобий ҳал этилиши учун турли-туман писандалар ва талаблар шарт қилиб қўйила бошланди, бу писанда ва талаблар Совет Иттифоқининг ички ишларига қўпол аралашувдан бўлак нарса эмас. Қонун лойиҳаларига, масалан, совет гражданларининг бошқа мамлакатларга боришига, Америка муассасаларига нуқул ички характердаги иқтисодий ахборот берилишига тааллуқли қоидаларни ва шу кабиларни киритиш йўлидаги уринишларни фақат шундай баҳолаш мумкин. АҚШда шу қоидаларнинг Совет Иттифоқи қандай бажаришини кузатадиган қандайдир органлар тузиш ғояси реаллик туйғуси маҳрум бўлганлиги натижасидагина вужудга келиши мумкин эди, албатта.

Бундай писандалар ва чеклайдиган шартларнинг Америка конгресси томонидан қабул этилиши СССР билан АҚШ ўртасида 1972 йилда савдо-сотиқ тўғрисида тузилган битимга мувофиқ томонлар олган аниқ мажбуриятларга ҳам тўғридан-тўғри зид бўлиб тушган бўлур эди. Шу шартномада Совет Иттифоқига нисбатан камситувчи қонунларнинг амал қилишини сўзсиз тўхтатиш кўзда тутилган.

ТАСС қуйидагиларни маълум қилиш ваколатини олган: Совет Иттифоқининг раҳбар доираларида совет давлатининг ички компетенциясига батамом тааллуқлик бўлган ва бошқа ҳеч кимга дахлдор бўлмаган ишларга аралашишга ҳар қандай уринишлар кимдан чиқишидан қатъий назар, бу уринишларни қатъиян рад этадилар. Шу доираларнинг фикрича, СССР билан АҚШ ўртасида савдо-иқтисодий алоқаларни нормаллаштириш масалалари теварагида қасддан вужудга келтирилаётган чигалликлар у томоннинг ҳам, бу томоннинг ҳам манфаатларига мос келмайди. Ўзаро манфаатли ҳамкорлик ва савдо-сотиқ совет халқининг ҳам, Америка халқининг ҳам манфаатларига шак-шубҳасиз мувофиқ келади.

Умуман Совет — Америка муносабатларини ва хусусан савдо-иқтисодий муносабатларни муваффақиятли қуриш учун фақат битта асос бор. Бу асос тегишли Совет — Америка ҳужжатларида, шу жумладан юқорида тилга олинган битимда аниқ таърифлаб берилган. У ҳам бўлса томонларнинг тўла тенг ҳуқуқлилиги ва бир-бирининг ички ишларига аралашмаслигидир. СССР билан АҚШ ўртасидаги савдо-иқтисодий муносабатларни ҳам, умуман улар ўртасидаги муносабатларни ҳам айни шу асосда ва фақат шу асосда дадил ривожлантириш сари олға бориш мумкин.

Совет Иттифоқига келганда, у бундан буён ҳам шу асосга қаттиқ риоя қилиш ниятидадир.

СССР ТАШҚИ ИШЛАР МИНИСТРИНИНГ АҚШ ДАВЛАТ СЕКРЕТАРИГА МАКТУБИ

Шу йил 26 октябрда АҚШ давлат секретари Г. Киссинжерга СССР ташқи ишлар министри А. А. Громиконинг қуйидаги мактуби топширилган эди:

«Муҳтарам Бош секретарь жаноблари.

АҚШда ўзингизга маълум бўлган ва Совет Иттифоқидан совет гражданларининг муайян категориясининг чиқишига дахлдор материаллар эълон қилинаётганлиги хусусидаги масалага сизнинг эътиборингизни жалб қилиш зарур деб ҳисоблайман.

Шуни ошкора айтишим керакки, мазкур материаллар, шу жумладан сиз билан сенатор Жексон ўртасидаги ёзишма бизнинг позициямиз тўғрисида ва шу масала юзасидан бизнинг Америка томонига айтган гапларимиз тўғрисида сохта тасаввур ҳосил қилмоқда.

Сизнинг истакларингизга жавобан ишларнинг ҳақиқий аҳволини тушунтириб, биз бу масала ўз-ўзидан бизнинг давлатимизнинг ички компетенциясига мутлақо тааллуқли эканлигини таъкидлаган эдик. Шу билан бирга биз бу масалада шу хусусда ўзимизда мавжуд бўлган қонунларга мувофиққина иш кўриб келганлигимизни ва бундан буён ҳам фақат шундай иш кўра беришимизни огоҳлантирган эдик.

Аммо ҳозир айни шу ҳақда лом-мим дейилмаётир. Шу билан бирга биз берган изоҳларни эндиликда совет гражданларининг СССРдан чиқиши тартиб-қоидалари хусусида биз томондан берилган қандайдир ваъдалар ва оз бўлмаса мажбуриятлар деб талқин этишга уриниб кўрилмоқда ва ҳатто шундай гражданларнинг назарда тутилган сони хусусида қандайдир рақамлар тилга олинмоқда, уларнинг сонини ўтган йилларга нисбатан кўпайтириш кутилаётганлиги тўғрисида гапирилмоқда.

Биз фактларни бундай бузиб кўрсатишни кескин рад этамиз. Биз томондан айтилган гаплар мазкур масаладаги реал вазиятгагина тааллуқли эди. Сиз, давлат секретари жаноблари, буни яхши биласиз. Башарти ҳақиқий аҳволдан сизларни хабардор қилиш тартибида рақамлар тўғрисида гап очилган тақдирда, бунинг мутлақо акси тўғрисида, доимий яшаш учун бошқа мамлакатларга СССРдан жўнаб кетишни истаётган кишилар сонининг камайиш тенденцияси равшан кўриниб турганлиги тўғрисида гапирилган эди.

Бу иш принципиал аҳамиятга эга бўлганлиги важидан бу борада Совет Иттифоқининг позицияси хусусида ҳеч қандай англашилмовчилик бўлмаслигини биз муҳим деб ҳисоблаймиз.

А. ГРОМИКО,
СССР Ташқи ишлар министри.

ШАРАФЛИ БУРЧ

ОЛИЙ ЎҚУВ ЮРТИ ВА ҲАЁТ

В. И. Лениннинг «Бизнинг ёшларимиз коммунизмни ўрганишлари керак» деган даъват сўзлари бугунги кунда ҳам совет олий мактабларининг асосий йўналиши бўлиб хизмат қилмоқда. Совет Иттифоқи Коммунистик партияси ана шу асосда ёшларни марксча-ленинча руҳда тарбиялашга биринчи даражали аҳамият бериб келмоқда. Ильич васиятларига содиқ бўлган коммунистик қурилишнинг улуғвор вазифаларини бажаришга кенг халқ оммасини сафарбар қилаоладиган юқори малакали мутахассислар тайёрлаш эса совет олий ўқув юртларининг шарафли бурчидир.

КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари ўртоқ Л. И. Брежнев ВЛКСМ XVII съездида «Шуниси муҳимки, ёшларнинг марксча-ленинча назарияни эгаллашлари фақат тайёр нарсаларни ўрганишдан иборат бўлиб қолмасдан, балки уларни мустақил фикр юритишга, муҳим масалаларни ҳал қилишга, ижтимоий тараққиётнинг қонуниятларини ва истиқболларини кўра билишга, буржуазия идеологиясига қарши кескин кураш олиб боришга қаратилиши керак» деган эди. Шунинг учун ҳам Совет Иттифоқи Коммунистик партияси идеология ишларини яхшилашга, институтларда ижтимоий фанларни ўқитиш даражасини оширишга катта аҳамият бериб келмоқда.

КПСС Марказий Комитетининг 1974 йил июль ойида қабул қилган «Н. Э. Бауман номли Москва олий техника ўқув юрти ҳамда Н. Г. Чернишевский номли Саратов давлат университетида ижтимоий фанларни ўқитишнинг ғоявий-назарий даражасини ошириш тўғрисида»ги қарори катта аҳамиятга эга бўлди. Институт ректорати, партия ташкилоти, ижтимоий фанлар кафедралари ўқитувчилари ана шу муҳим партиявий ҳужжат билан қуролландилар. Бу ҳужжатларда илмий коммунизм, КПСС тарихи, сиёсий иқтисод, философияни ўқитишнинг ғоявий-назарий даражасини янада ошириш, студент ёшларни коммунистик руҳда тарбиялашни яхшилаш йўллари очиб берилган.

Институтимизда ижтимоий фанлар кафедралари ишини анализ қилиш шуни кўрсатадики, илмий коммунизм, КПСС тарихи, сиёсий иқтисод ва философияни ўқитишда, умум ғоявий-назарий даражасини оширишда бир мунча ишлар қилинган. Марксизм-ленинизм таълимотини ўрганишга студентларнинг қизиқиши анча ошган. Ҳозирги вақтда институтдаги олти ижтимоий фанлар кафедраларида 83 ўқитувчи бўлиб, шулардан тўрт киши фан доктори ва 44 киши фан кандидати унвонига эгадир. Кейинги беш йил ичида ижтимоий фанлар кафедралари ўқитувчиларидан 30 киши докторлик диссертациясини ва ўн киши кандидатлик диссертацияси ёқлади.

Институт ректорати ўқитувчиларнинг илмий методик малакасини оширишга катта аҳамият бериб келмоқда. Кейинги икки йил мобайнида ижтимоий фанлар кафедралари ўқитувчиларидан 15 киши

Ҳозир ижтимоий фанлар масалаларига бағишланган 10 та докторлик диссертацияси ва 19 та кандидатлик диссертацияси тугалланиш арафасида турибди.

Институт ректорати ва партия ташкилоти аспирантлар ишига жиддий муносабатда бўлмоқдалар. Кейинги йилларда аспирантлар ўртасида ишлаш анча яхшиланди. Илмий раҳбарларни танлашга, диссертация ишларининг темасини белгилашга жиддий эътибор берилмоқда. Аспирантларнинг илмий ва педагогик ишлари устидан назорат кучайтирилди.

Ижтимоий фанлар кафедралари лекциялар ва семинар машғулотлари даражасини оширишга алоҳида эътибор бермоқдалар. Ўқитувчилар ўз ишларида техник воситалардан ва кўргазмали қуроллардан дадиллик билан фойдаланмоқдалар. Бу тадбирларнинг ҳаммаси машғулотлар савиясини оширишга имкон бермоқда. Ижтимоий фанларни ўқитиш методикасини яхшилаш ҳам диққат марказимизда.

Ижтимоий фанлар кафедралари шаҳардаги ва область районларидаги бир қатор мактабларни оталиққа олиб, шу мактаб ўқитувчиларининг малакасини оширишга ёрдам кўрсатмоқда.

Институтда ижтимоий фанлар бўйича студентлар конкурсини уюштириш яхши натижа бермоқда. Ўтган йили студентлар конференциясида 1600 дан ортиқ доклад уюштирилди. Шундан 150 дан ортиқ доклад шаҳар ва республика конкурсларида рағбатлантирувчи мукофотга сазовор бўлди.

Лекин, ижтимоий фанларни ўқитишда, унинг ғоявий-назарий савиясини оширишда ҳамма имкониятлардан фойдаланилмоқда деб бўлмайди. Назарий масалаларни ўрганиш ҳамиша ҳам коммунистик жамият қурилиши ишлари билан узвий боғланмайди. Ижтимоий фанлар кафедралари аъзоларининг илмий-тадқиқот ишларида маълум камчиликлар мавжуд. Ижтимоий фанлар ўқитувчиларининг малакаси ошиб бориши ҳам бизни тўла қаноатлантирмайди. Шунингдек, ижтимоий фанлар кафедраларига аспирантлар танлашда камчиликларга йўл қўйилмоқда.

Ижтимоий фанларни ўқитишни яхшилаш масаласи институт партия мажлисида ва институт кенгаши йиғилишида муҳокама қилинди. Бу соҳада йўл қўйилаётган камчиликларни бартараф қилиш тадбирлари белгиланди. Ижтимоий фанлар кафедраларига раҳбарлик қилишни кучайтириш, уларнинг ишини илмий кенгашларда мунтазам кўриб бориш, уларга доимий ёрдам кўрсатиш, ўқитувчилар танлашни яхшилаш, аттестация ўтказиш кўзда тутилган. Ўқитувчи кадрларнинг малакасини оширишни маълум ва аниқ план асосида олиб бориш, ижтимоий фанларнинг бирлашган кабинетини тузиш ва уларни техник воситалар, кўргазмали қуроллар билан таъминлаш, бу кабинетни студентларнинг мустақил иш олиб борадиган жойига айлантириш мўлжалланмоқда.

Шу билан бирга ижтимоий фанлар кафедраларига ўқув жараёнида лекцияларнинг ролини ошириш, ўқув материалларини аниқ, чуқур ва тушунарли баён қилиб бериш, замонавий буржуа назарияларини кескин танқид қилиш ҳам топширилди. Семинар машғулотлари ўтказиш методикасини мукаммаллаштириш, бу машғулотлар ижодий характерда бўлишига эришиш, марксизм-ленинизм таълимотини эгаллаш студентларда коммунистик эътиқодни шакллантиришга ёрдам бериши зарур.

Ижтимоий фанлар кафедралари студентларнинг К. Маркс, Ф. Энгельс, В. И. Ленин асарларини, КПСС Марказий Комитети ва халқаро коммунистик ҳаракат ҳужжатларини мустақил ва чуқур ўргана билишларига, ҳозирги замон фан-техника революцияси мазмунини ва қонуниятларини тушуниб олишларига эришишлари керак.

Айни вақтда ўқитувчиларнинг ҳам илмий ижодий ишини яхшилаш зарур. Бунинг учун ҳар бир ўқитувчи марксизм-ленинизм таълимоти юзасидан актуал темада иш олиб бориши лозим.

З. НУРИДДИНОВ,
Низомий номли Тошкент Давлат педагогика институтининг ректори, профессор.

МАҲАЛЛИЙ СОВЕТЛАР ИШ ТАЖРИБАСИДАН

ҲУҚУҚЛАРДАН ТЎЛА ФОЙДАЛАНАЙЛИК

Пахтаобод қишлоғи йилдан-йилга кўркамлашиб бормоқда.

Фақатгина кейинги икки йилнинг ўзида бу ерда 150 оила ҳовли тўйлари ўтказди. Қишлоқда аҳолига маданий, маиший ва медицина хизмати кўрсатиш яхши йўлга қўйилди. 18 дан ортиқ савдо, умумий овқатланиш, аҳолига маиший хизмат кўрсатиш корхоналари пахтаободликлар хизматида, 4 та ўрта мактабда қишлоқ болалари таълим олишмоқда. Уч клуб, 15 маданий муассаса ишлаб турибди. Қишлоқ тўла электрлаштирилган, ҳар бир хонадон «зангори олов»дан баҳраманд бўлмоқда. Аҳоли воодродовп келекелк Аҳоли водопровод суви билан таъминланган. Пахтаободнинг қиёфасини ўзгартириш борасида қишлоқ Советининг депутатлари алоҳида жонбозлик кўрсатишди. Қуйида қишлоқ Совети ижроия комитетининг раиси Т. Эсонбоев шулар ҳақида ҳикоя қилади.

Қишлоқ Советида 70 нафар депутат фаолият кўрсатмоқда. Улар дала, фермаларда, бригада ва звеноларда фойдаланилмаган резервларни ишга солишда намуна кўрсатаётирлар. Биз хўжалик учун муҳим бўлган масалаларни Советнинг сессиясига ёки ижроия комитетнинг кенгашига ҳавола этамиз. Қабул қилинган қарорлар тўғрисида депутатлар сайловчиларни мунтазам хабардор қилиб борадилар. Бу ижобий самараларга олиб келмоқда.

Мана, бир мисол. Ўтган йилнинг кўкламида об-ҳаво ноқулайлиги туфайли қийин аҳвол юз берди. Баъзи бригадаларда кунлар бирданига исиб кетганлиги туфайли иш унча яхши бормади. Бу ҳол депутатларни ташвишга солиб қўйди. Қишлоқ хўжалик бўйича доимий комиссиянинг таклифига кўра экишни ўз муддатида тугатиш масаласини сессияда кўриш зарурати туғилди.

Сессияда аҳволга тўғри баҳо берилди ва аниқ тавсияномалар ишлаб чиқилиб, камчиликлар йўқотилди. Доимий комиссия аъзолари рейдлар ўтказиб, экишни ўз муддатида тугаллашга ёрдам бердилар. Натижада Куйбишев номли колхоз районда биринчи бўлиб рапорт берди.

Ўйлаб, келажакни кўзлаб тузилган ишлаб чиқариш — молия плани экономикада муҳим роль ўйнаши маълум. Бунда экинларнинг ҳосилдорлиги, чорванинг маҳсулдорлиги, меҳнатга тўланадиган ҳақ ва даромад, капитал маблағлар суммалари ва бошқа қатор кўрсаткичлар ҳисобга олинган бўлади. Ана шуни назарда тутиб, қишлоқ Совети қонунда белгиланган ҳуқуқ асосида колхознинг ишлаб чиқариш молия планини ҳамда йиллик ҳисоботини мунтазам назорат остига олиб боради.

Маълумки, ҳар қандай планни тузишда маҳаллий шароит ҳисобга олинади. Бунда ҳам аввало план бригадалараро тузилиб бўлингач, кейин колхоз плани тасдиқланади.

1974 йил планининг лойиҳаси қишлоқ Советига тақдим этилганда шу соҳа бўйича доимий комиссия аъзолари уни аввал атрофлича ўргандилар. План ва мажбуриятларнинг бажарилиши учун қандай шарт-шароитлар борлиги билан қизиқдилар. Ҳосилдорликни ошириш, экилган экинларни муҳофаза қилиш, чорва маҳсулдорлигини ошириб бориш асосларини белгилаб олдилар. Мутахассислар план лойиҳасини изчил ўрганишлари туфайли колхозда бошоқли дон экинлари ва картошкадан олинадиган ҳосилдорлик асоссиз равишда камайтириб юборилганлиги аниқланди.

Колхоз правлениеси бу ҳол билан дарҳол келиша қолмади. Бу вақтда қишлоқ Советининг ижроия комитети масалани Ўрта Чирчиқ район ижроия комитетига маълум қилди. Натижада қишлоқ Советининг хулосаси район ижроия комитети томонидан тўғри топилиб, колхознинг планига ўзгартириш киритилди.

Соғлиқни сақлаш бўйича доимий комиссия ва халқ маорифи бўйича доимий комиссия аъзоларининг таклифлари ҳам инобатга олиниб, дорихона, болалар боғчаси қуриш пландан ўрин олди.

Ана шундан кейингина қишлоқ Советининг депутатлари колхознинг ишлаб чиқариш-молия планини сўзсиз бажарилишини назоратга олдилар.

Қишлоқ Советининг сессияларидан бирида ердан унумли фойдаланиш масаласини кўриб чиқдик. Шунда Совет хўжаликда деҳқончилик маданиятини ошириш билан боғлиқ бўлган қатор тадбирларни ўртага ташлади. Эски мева бермаётган боғларни бузиш, тепаликларни суриш, йўл ёқаларини экин майдонларига қўшиш натижасида экин майдони йигирма гектарга кенгайди. Қишлоқ Советининг тадбиркорлиги туфайли кейинги уч йил ичида бошоқли дон экинларининг ҳосилдорлиги деярли уч баравар, гўшт ва сут етиштириш икки баравар ошди. Колхоз бир миллион сўм ўрнига 2,5 миллион сўм даромад қиладиган бўлди. Хўжаликда автомобиль-трактор парки кенгайди. Чорвачилик фермалари механизациялашди.

Қишлоқ Совети қонунга тўла риоя қилган ҳолда колхозлар томонидан ажратилаётган моддий маблағларни асосан сайловчиларнинг наказларини бажариш ишларига сарфламоқда.

Л. ШВЕЦОВА.

ЖУРНАЛЛАРНИНГ ЯНГИ СОНЛАРИ

„ЎЗБЕКИСТОН АГИТАТОРИ"

«Ўзбекистон агитатори» журналининг 23-сони босмадан чиқди. Журналнинг «Суҳбат ва сиёсий ахборот материаллари» бўлимида Ю. Поповнинг «Қардошларча идеологик ҳамкорлик» мақоласи эълон қилинган. «Халқ бахти учун курашганлар» рубрикаси остида эса Беруний номли Тошкент политехника институти ўқитувчиси Н. Ҳабибуллаеванинг «Усмон Юсупов» номли мақоласи берилган. С. Нишонбоевнинг «Бир колхоз сиёсий ахборотчилари» номли мақоласи «Оммавий-сиёсий ишлар тажрибаларидан» рубрикаси остида берилган. Журналнинг «Иқтисод мавзуларида» бўлимида Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган иқтисодчи доцент З. Цунцнинг «Аграр-саноат кооперациялаш ва унинг самарадорлиги» мақоласи ўрин олган.

Чирчиқ электрохимия комбинатининг слесари И. Зимин ўз комбинати, касбдош ўртоқлари ҳақида «Ишчи фахри» материалида ҳикоя қилиб беради.

Тарбия мавзуида философия фанлари кандидати А. Кашчеёванинг «Халқ мулкини кўпайтирайлик ва сақлайлик» мақоласи бор. «Бизнинг ахборот» бўлимида А. Раҳимов, Т. Ҳамроевлар «Кўргазмали агитация воситалари билан», А. Хабибуллина «Ёшлар тарбиясига кўпроқ эътибор берайлик» мақолалари билан қатнашганлар.

Журналдаги «Капитал ҳукмрон бўлган мамлакатларда», «Журналхонларга жавоб» рубрикалари остидаги материаллар ҳам диққатга сазовордир.

Тошкентдаги социал таъминот бўлимига қарашли ўқув-ишлаб чиқариш комбинатида кўплаб ёшлар ҳунар ўрганишмоқда. Суратда: бичиш-тикиш группасининг ўқувчилари (чапдан) Моҳира Алимова, Муҳтарам Жумаева, ўқитувчи Шарофат Ортиқова ва Муҳаббат Мирзақуловалар амалий машғулот пайтида.

Ф. Абдурасулов фотоси.

ДОРИХОНАЛАР ТАРМОҒИ КЕНГАЙМОҚДА

Областимиз меҳнаткашларининг соғлиғини муҳофаза қилишда область дорихоналар бошқармаси ходимларининг ҳам ҳиссаси бор. Ҳозир область шаҳар ва қишлоқларида 200 дорихона, салкам 400 биринчи ва иккинчи категориядаги дорихона пунктлари ишлаб турибди. Корхоналар, ўқув ва маданий-маиший объектлар ҳузурида юздан ортиқ дорихона филиали, кўчма дўконлар бўлиб аҳолига керакли дори-дармонларни етказиб бермоқда. Шу йилнинг ўзида 6 та янги дорихона ишга туширилди. Барча фельдшерлик ва акушерлик пунктлари қошида дори-дармонлар билан савдо қилиниши аҳолига фармацевтика хизмати кўрсатишда анча қулайлик яратди.

Пискент ва Қибрайдаги янги дорихона бинолари қурилиши тугалланди. Савдо заллари, ассистентлар хоналари учун замонавий жиҳозлар келтириб қўйилди. Областдаги 60 та дорихона Польша ва Болгарияда тайёрланган мебель комплектларига эга. 2-«Оҳангарон» совхози, Калинин районидаги Орджоникидзе номли колхоз, ва Тошкент денгизи соҳилидаги посёлкада янги типдаги дорихона бинолари фойдаланишга топширилди. Янгийўл районидаги Жамбул номли совхоз, Калинин райони посёлкаларида биринчи категориядаги дорихоналар ташкил этилган. Пахта йиғим-терими мавсумида 24 автодўкон колхозчи ва ҳашарчиларга медицина препаратлари етказиб берди.

Областимизда дорихона хизматчиларининг умумий сони мингдан ошиб кетди. Улар орасида республикада биринчилар қатори хизмат кўрсатган провизор деган унвонга сазовор бўлган Олмалиқдаги 135-дорихона бошқарувчиси Н. Орипов, кўп йиллардан бери доришунослар сафида хизмат қилаётган Х. Комилов, Султонов ва бошқа устозлар борлиги билан фахрланамиз.

Дорихона тармоғи ходимларининг малакаларини оширишга ҳам эътибор бермоқдамиз. Бу борада бизга Москва, Киев, Ленинград медицина институтлари ва Тошкент фармацевтика институти ташкил этган малака ошириш курслари яқиндан ёрдам бермоқда.

Дорихоналар ўртасида ташкил этилган мусобақа касб-маҳорат даражасини оширишда, аҳолига янада юксакроқ маданият билан хизмат кўрсатишда муҳим омил бўлмоқда. Мусобақа натижасида Олмалиқдаги 135-, Чирчиқдаги 132- ва 231-, Янгибозордаги 23-дорихона ходимлари коммунистик меҳнат коллективи деган шарафли номни қўлга киритдилар.

Область дорихоналар бошқармаси коллективи меҳнаткашларни жисмоний жиҳатдан соғлом қилиб тарбиялаш ишига ҳисса қўшиш, дорихоналар хизматини янада такомиллаштириш ишларини бундан буён ҳам давом эттираверади.

Х. ДАВЛАТОВ,
Тошкент область дорихоналар бошқармасининг бошқарувчиси.

КОЛХОЗ АТЕЛЬЕСИДА ТИКИЛГАН КУЙЛАКЛАР

Тошкент областидаги Ким Пен Хва номли колхоз ательесида ҳозир энг урф бўлган фасондаги кўйлакларни тикдириш мумкин. Яқинда очилган бу модалар ательесида тажрибали бичиқчилар ва усталар ишлайди.

Ателье — янги колхоз маиший уйининг кўпгина хизматларидан бир тури. Эндиликда Тошкент областидаги қишлоқларда аҳолига яхши хизмат кўрсатаётган минглаб маиший уйлар ва бошқа корхоналар ишлаб турибди. (ЎзТАГ).

ТЎНҒИЧ БИЛИМ ЮРТИ

Ғазалкент шаҳрида 62-қишлоқ ҳунар-техника билим юрти ташкил этилди.

Билим юрти талабалари ғишт терувчи, дурадгор, сувоқчи, бўёқчи ва чорвачилик хўжалигини механизациялаш мутахассиси бўлиб етишадилар. Бу ерда тошга ишлов берувчи усталар тайёрлаш ҳам йўлга қўйилди. Бу ихтисос эгалари колхоз-совхоз қурилишларига йўлланма оладилар.

Билим даргоҳида ҳозир 220 дан ортиқ ўғил-қиз амалий кўникма ҳосил қилаётир. Улар учун билим юртида турли қулайликлар яратилган. Чунончи, уч маҳал иссиқ овқат берилади. Ўқувчилар кийим-бош билан тўла таъминланадилар.

Билим юрти директори Тўлаган Баратов ва унинг ўринбосари Егор Цхай кўпйиллик педагогик тажрибага эга бўлган мутахассислардир.

И. ҚУЗИЕВ.

ФАН ЮТУҚЛАРИ ИШЛАБ ЧИҚАРИШГА

СОҒ ТУПРОҚДАН АФЗАЛ

... Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Ҳ. М. Абдуллаев номидаги Геология ва геофизика институтининг конференция залида олимларнинг қўшма кенгаши М. Зокировнинг докторлик диссертациясини муҳокама қиларди.

Диссертант кўпгина илмий ва амалий аҳамиятга молик фикрларни илгари сурди, йўл-йўлакай амалий таклифларни ҳам ўртага ташлади. Булар қадимий геологик даврларда — Юқори эоцен ва қуйи неогенда пайдо бўлган ва қишлоқ хўжалигида ишлатилмайдиган гиллардан қурилиш материаллари — керамзит, керампорит, аглопорит сингари ғишт олиш билан боғлиқ эди. Аммо мулоҳазали гаплар ҳам чиқиб қолди.

— Ғиштнинг, — деб эътироз билдирди олим А. Пилосов, — янги хом ашёси тўғрисидаги фикрларга асло қўшила олмайман. Чунки, менинг яқинда тузган «Справочник»имда Ўзбекистон ғишт заводлари учун соғ тупроқдан иборат хом ашё етарли эканлиги кўрсатилган. Янги хом ашё излашнинг нима ҳожати бор?...

Билдирилган бу фикр мутлақо асоссиз эканлигини диссертант лўнда-лўнда қилиб асослаб берди:

— Ўзбекистон — соғ тупроққа бой ўлка. Академик Ғ. Мавлоновнинг тадқиқотларига кўра, республикамизда соғ тупроқнинг қалинлиги баъзи жойларда 100 — 150 метрдан ошади. Ҳозирги кунда саноат ва уй-жой қурилиши кенг кўламда олиб борилялти. Пишиқ ғиштга эҳтиёж ортмоқда. Республикамизда 300 дан ортиқ ғишт заводлари бор. Иқтисодчиларнинг ҳисоб-китобларига қараганда, деворбоп ғиштларнинг ҳар кубометри йиғма темир-бетонга нисбатан икки баравар, йирик панель ва блокларга қараганда қарийб уч баравар арзонга тушар экан. Шу важдан республикада ғишт саноатини бундан буён ҳам ривожлантиришга катта эътибор берилади.

Ҳозирги кунда қурилиш материаллари ичида ғишт 70 процентни ташкил қилиб турибди. Аммо, айрим нуқсонларимиз ҳам йўқ эмас. Чунончи, соғ тупроқ таркибида кўпгина карбонат, гипс ва сувда эрувчан тузлар бор. Шунинг учун улардан олинган ғишт етарли мустаҳкам бўлмайди. Устига-устак, ғишт иморат тиклаш учун терилгандан сўнг, кўп ўтмай унинг сиртида оқ туз пардаси ҳосил бўлади. Бу эса девор сувоғининг кўчиб кетишига олиб келади. Бунинг устига соғ тупроқли ерлар ҳозирги кунда экин майдонларига айланмоқда ва шу мақсадда ўзлаштирилмоқда.

Ғишт заводлари учун янги экин майдонларини банд қилиш керакми ёки пахта экиб, кўпроқ ҳосил олиш керакми? Албатта, пахта етиштириш катта фойда келтиради. Чунки, ўзлаштирилган ерлардан ҳар йили пахта ҳосили олиш мумкин. Шу сабабли ҳам фан қадимий геологик даврларда пайдо бўлган ва экин экиш учун яроқсиз гилларни излаб топиш ҳамда янги технология асосида қурилиш ғишти ишлаб чиқариш масаласини кўндаланг қилиб қўяди.

— Бундай қилишга республикамиздаги ғишт заводлари ҳали тайёр эмас. Мавжуд технологик линияларни ҳеч ким ўзгартирмайди, — деб луқма ташлади бояги ходим.

— Ҳа, ҳозирча шундай, — тасдиқлади М. Зокиров. — Агар маҳсулотнинг сифати афзал бўлса, экинзорларга путур етмаса, ким буни қувватламайди, эскидан воз кечиб янгисига ким кўчмайди, дейсиз?...

Ҳаётнинг ўзи 1970 йилда М. Зокировнинг докторлик диссертациясида илгари сурилган илмий фикрлари тўғри эканлигини амалда тўла исботлади.

Ўзбекистон ССР Қурилиш материаллари саноати министрлигига қарашли тоғ-геологик идорасининг геология-разведка партияси Тошкентдан 30 — 35 километр шарқда жойлашган Майск қишлоғи атрофида кенг тарқалган неоген (ер ёши) қизил гил қатламларини ўрганишга киришди. Бу бежиз эмас эди, албатта.

Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг академиги В. И. Попов геология министрлиги ходимлари Ф. Грицай, Ф. П. Корсаков геология ва геофизика институтининг илмий ходими, геология ва минералогия фанлари кандидати Карима Усмоновaларнинг кўп йиллар давомида олиб борган илмий-тадқиқот ишлари туфайли Тошкент яқинидаги районларда ва тоғолди майдонларида неоген гил, қум, тош, шағал қатламлари бир неча ўн метрдан 1700 метр қалинликка эга экани аниқланди. Майск қишлоғи яқинида эса бу қатламларнинг қалинлиги 352 метр бўлиб, ер юзасида шундай кўриниб турибди.

Тоғ-геологик идораси геологларидан Турсун Нурмуродов, партия бошлиғи Х. Мансуровлар бу жойларда геологик-қидирув ва дастлабки текшириш ишларини бошлаган бўлсалар, кейинчалик бу ишларга партия бошлиғи Н. А. Кулаков, геологлардан марҳум А. Тўхтаохунов, О. В. Витовскаялар раҳбарлик қилдилар. Геология-разведка ишлари ва комплекс лаборатория анализлари ва технологик тажрибалар 1970 —1973 йиллар давомида узлуксиз олиб борилди.

Гиллардан биринчи бор қурилиш ғишти олиш текшириб кўрилди. Уч йил давомида кондаги гил қатламлари аниқланди. Тошкентдаги «НИИстройпроект» лабораторияларида неоген қизил гилларидан қурилиш ғишти олиш имконияти борлиги тасдиқлаб берилди.

Илмий хулосалар чиқарилди. Маълум бўлишича, қизил гиллардан тайёрланган хом ғиштлар анча мустаҳкам бўлар экан. Бу, ўз навбатида ғиштларни ташиш вақтидаги синишни камайтиради.

Шундай қилиб, Ўрта Осиёда биринчи марта энг мустаҳкам қурилиш ғишти олишга муваффақ бўлинди. Завод миқёсида олиб борилган тажрибалар ҳам ижобий натижа берди. Қизил гилларнинг сув билан қўшилганда чўзилувчанлик хоссаси ошганлиги учун ғишт тайёрлаш жараёнида улар таркибига 30 процент Майск қумларини қўшиш таклиф этилди.

Геология-разведка ва лаборатория таҳлилларига бағишланган ҳисоб-китоблар ёзилди. Кейинчалик шу асосда Майск қишлоғи олдида йилига 75 миллион дона ғишт ишлаб чиқарадиган ғишт заводи қурилади. Бу усулни Фарғона водийсида, Сурхон ва Қашқадарё воҳасида ҳам кенг қўллаш имконияти туғилади. Чунки, неоген қизил гиллари бу воҳаларда ҳам кенг тарқалган.

Геологик изланишлар неоген гиллари соғ тупроқдан афзал эканлигини яна бир бор тасдиқлади. Эндиликда ғоятда мустаҳкам ғишт тайёрлаш имкони туғилди.

Холбой НУРУЛЛАЕВ,
геология-минерология фанлари кандидати.

КУТУБХОНА — МЕҲНАТДА ҲАМДАМ

Тошкент трикотаж фирмасининг илмий-техника кутубхонаси йил бошидан бери уч мингта маълумот берди. Бу маълумотлар завод ҳаётининг энг хилма-хил соҳаларига оиддир. Бу ерда техника ахбороти ранг-баранг: ҳар ойда бир марта ахборот варақаси чиқарилади, шунингдек «технический бюллетень» нашр этилади, олинаётган янгиликлар тўғрисида маълумотлар, қисқача аннотациялар эълон қилинади. Фирма мутахассисларининг буюртмалари бўйича адабиётнинг тематик подборкалари тайёрланади. Кутубхона бир ойда икки марта «ижодий жумаликлар» ташкил қилади. Бу жумаликларда мутахассислар ўқиб чиққан китобларни муҳокама қиладилар, мамлакатнинг турдош корхоналарига қилган ижодий командировкалари ҳақида гапириб берадилар.

Кутубхонада бир неча минг китоб, справочник, тўплам ва турли журналлар бўлиб, янги нашрлар билан ҳамон таъминланмоқда.

(ЎзТАГ мухбири).

ЯНГИ йил арафасида ҳар ким фарзандига бирор ўйинчоқ, совға олиб боришни хоҳлайди. Ғазалкент шаҳридаги маданий моллар магазини бу борада харидорларга намунали хизмат кўрсатмоқда. Магазин коллективи йиллик план ва социалистик мажбуриятни муддатидан илгари бажарди. Суратда: янги йилолди савдоси кетмоқда. Ўртада — сотувчи М. Шоюсупов.

И. Портнов фотоси.

ИЛМИЙ АТЕИЗМ КЕЧАСИ

Яқинда 14—«Хўжакент» совхозининг Хумсон қишлоғида илмий-атеизмга бағишлаб «Фан ва дин» мавзуида кеча ўтказилди. Кечада қишлоқ кексалари, зиёлилари, ишлаб чиқариш илғорлари ҳамда 19-ўрта мактабнинг юқори синф ўқувчилари иштирок этдилар.

Ўзбекистон Фанлар академияси фалсафа-ҳуқуқ институти илмий-атеизм ва атеистик тарбия проблемалари секторининг мудири, фалсафа фанлари кандидати Нурмат Саидов «Ислом дини ҳамда унинг зарари» деган темада доклад қилди. У кеча қатнашчиларига диннинг келиб чиқиши, қуръоннинг пайдо бўлиши ҳақида батафсил тушунча бериш билан бирга илм-фан тараққий этаётган бир даврда ҳали ҳам айрим шахслар эскилик сарқитларига ўралашиб қолганликларини ачиниш билан тилга олди. Шунингдек, меҳнаткашлар орасида янгича одатларни пропаганда қилиш, эскилик қолдиқларига зарба бериш муҳимлиги ҳам таъкидлаб ўтди.

С. Облоқулов, К. Ярашев, Т. Солиев ўртоқларнинг лекциялари ҳам қизиқиш билан тингланди. Кеча сўнгида олимлар тингловчиларнинг саволларига жавоб беришди.

Ф. НУРМАТОВ.
Бўстонлиқ райони.

ЎҚУВ ФИЛЬМИ

Ўзбекистон ССР Маориф министрлиги буюртмаси билан бир неча ўқув фильмлари яратилди. «Ўзбекистон архитектураси» деб номланган фильм ҳам шундай экран асарларидан.

Мактабларда тасвирий санъат дарсларида фойдаланиладиган ушбу фильм Ўзбекистон илмий-оммабоп ва ҳужжатли фильмлар студиясида суратга олинди. Бешинчи синфларда ўрганилаётган «Ўзбекистон архитектураси» темаси фильмда атрофлича ҳикоя қилинади.

Шунингдек, ўзбек тупроғида вужудга келган меъморчилик санъати тарихи ва халқ усталарининг миллий услубда яратган амалий санъат асарлари лентларда жонли гавдалантирилган. «Ўзбекистон архитектураси» асари тасвирий санъат курси бўйича тайёрланган биринчи ўқув фильмидир.

ҲАЙКАЛ ОЧИЛДИ

Оққўрғон районидаги Султон Сегизбоев номли совхоз марказида яқинда катта тантана бўлди. Бу ерда Ўзбекистон Халқ Комиссарлари Советининг раиси С. Сегизбоев туғилган кунига 75 йил тўлиши муносабати билан бюст ўрнатилди.

Бюстнинг очилиш маросимига жуда кўп кишилар тўпланди. С. Сегизбоев оила аъзолари, қариндош-уруғлари, ёру-биродарлари ҳам ҳозир бўлишди.

Гимн садолари остида бюстга қопланган чойшаб туширилади.

Митингда сўзга чиққан ўртоқлар Султон Сегизбоевнинг партия, Ватан олдидаги хизматлари тўғрисида гапирдилар.

Митингдан сўнг тўпланганлар бюст пойига гулчамбарлар қўйишди.

Ғ. ТОЖИБОЕВ.

ОЛИМЛАР ТАШАББУСИ БИЛАН

Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Алишер Навоий номли адабиёт музейи ҳузурида ишлаб турган «Билим» жамиятининг бошланғич ташкилоти фаолияти тобора кенгаймоқда. Ташкилот олимлар раҳбарлигида иш олиб бораётир.

Билимларни ёювчи марказ атрофига уюшган музей ходимлари томонидан шу йилнинг ўзида пойтахтнинг «Илғор», «Зарафшон», «Олмазор» каби маҳаллаларида «Янгича урф-одатлар», «Дин ва атеизм», «Ота-она ва мактаб» деган мавзуларда лекция ва суҳбатлар ўтказилди. Шу билан бирга жойларда 20 га яқин лекторий очилди.

Ибратли ишларни инобатга олиб, шаҳар маданият бошқармаси музей ходимларини биринчи даражали диплом билан тақдирлади.

ОНА-ВАТАН БЎЙЛАБ

КУРСК ОБЛАСТИ. Суратда: Обоянск бирлашмасининг инженер-технологи И. Баришев Мичурин номли колхозда трактор двигатели ишини синамоқда.

МОСКВА электровакуум асбоблари заводида кучли прожектор лампалари ярим автомат мосламада тайёрлана бошлади. Натижада маҳсулот сифати яхшиланди. Суратда: бригадир, техник-технолог Л. Свердлова маҳсулот сифатини текширмоқда.

В. Кунов ва О. Сизов фотолари.
ТАСС фотохроникаси.

ҚОТИЛ

БИР ЖИНОЯТ ИЗИДАН

...У чойхонага эрталаб келди. Даврон уни мулозамат билан кутиб олди. Аччиқ чой билан меҳмон қилмоқчи эди, унамади.

— Ундан ҳам аччиқроғи йўқми, — деди у кўзини қисиб ва қўшиб қўйди, — бошим ёрилай деяпти...

— Ҳа, дарвоқе, дарсим бор, деяпсиз. Буёғи нима бўлади?..

— Опчиқаверсангизчи, болалар билан нима ишингиз бор? Тирмизаклар билса билар, шулардан ҳам қўрқаманми...

— Ҳай майли, айтдим, қўйдимда. Унисидан ҳам топилади, домлажон, — чойхоначи шипиллаб ичкарига кириб кетди. — Мана яхна девдилар, марҳамат.

У бу билан юқорида ўтирган икки-уч чойхўрдан сир яширмоқчи эди. Ўктам «яхна»ни паққос шимирди, бир тишлам нонни чайнаб туриб, чойхоначига уқдирди:

— Бугун маишат катта бўлади, ўн кишига ош тайёрланг, иккиларда келамиз. Мен дарсга кетдим.

— Даврон, яна пичоғинг мой устида, — деб ғудраниб қўйди чойхоначи ўзига-ўзи. — Шунақа хўранда бўлса, жони-таним. Қозон ҳам мой, чўмич ҳам...

Ҳозиргина самовар ёнида мудраб ўтирган, чой сўраганларга истар-истамас ўрнидан туриб қараб қўйган, энсаси қотиб чой дамлаётган Давроннинг оёқ-қўли чаққон бўлиб қолди.

Ўктам соат бирларда келди. Кўзлари ола-зарак, қўллари беўхшов ҳаракат қиларди. У шошилиб сўради:

— Ҳали келишгани йўқми?

— Соат иккига дегансиз-ку, энди бир бўлди...

— Ҳа, айтгандай, анави савилингиздан борми? Юрагим ҳовлиқиб кетаяпти.

Яна бир пиёлани оқ урди. Бу гал нон ҳам тишламади, башарасини буриштириб пишиллаб нафас олди-да, «ёзилгандай бўлди,» деб қўйди.

— Гурўчни солаверинг, ҳали замон келиб қолишади, — деди у. Чойхоначи туриб кетиши билан яна бир пиёлани қулт-қулт ютиб олди. У безовта эди. Қаерга ўтирса, ҳаво етишмаётгандек нафаси сиқилар, ўрнидан туриб кетарди. Дарс вақтида ҳам болаларга кўп ўшқирди; улар нима учундир кўзига хунук кўринар, мижғилаб ташлагиси келарди. Ўқувчилардан бири унинг доскадаги ёзувини ўқийолмай сўраган эди:

— Кўрмисан, тузукроқ ўқисанг ўласанми? — деб дағ-даға қилди.

Боланинг ўтакаси ёрилгундай бўлди.

Шу куни дарсни ҳам хом-хатала тугатиб, чойхонага югурди.

Ошхўрлар келганда у «тайёр» бўлиб олган эди. Улфатлар давра ясаб ўтиришди. Ош сузиб келинди. Пиёла айланиб турди. Ўктам навбатини ўтказмасди, у ҳар гал оқ урар, гапни гапга қовуштирмай, кимларнидир сўкар, «қонини ичаман», деб пишқириб қўярди.

Улфатчилик тун ярмигача давом этди. Ўктам ҳаммадан кейин қўзғалди. У кетаётиб, яна яримта ароқ олди. Уйига бориб, уни пиёлага ҳам қуйишга сабри чидамай, «карнай» қилиб лўқ-лўқ ютди-қўйди. Уйига кириб милтиқни олди, очиб кўрди. Иккала ўқини ҳам кўздан кечирди. Кейин болтасининг тиғини пайпаслаб, ўткирлигига қаноат ҳосил қилгач, уни ҳам олдида, битта-битта қадам босиб кўчага томон юрди.

Вақт тунги бирларга яқинлашган эди. Қишлоқ осойишта уйқуда. Аллақаерда ит ҳурийди.

Ўктам ўзига таниш, яқингинада куёв бўлиб келган эшик қаршисида тўхтади. У бу гал ҳурматли меҳмон бўлиб келгани йўқ, қонсираб, бировнинг умрига завол, ёстиғини қуритгани келди. Ёвуз ният билан ичкарига кирди. Собиқ хотини Ҳалима ётадиган хонага юриб борди. Сўрида, айвонда Ҳалиманинг ота-оналари, укалари ухламоқда. Эшикни очди. Ўрин бўш. Ҳалима йўқ эди. Шу пайт айвонда ётган Ҳалиманинг укалари Алижон билан Валижон уйғониб кетишди.

— Тур кет, ҳа ит бўлмай ўл, — деди Валижон ит кириб қолди, деб фаҳмлаб.

— Мен ит эмасман, Ўктамман, собиқ поччангман, — деди у йигитлар устига ўдағайлаб келиб. — Опангни топиб бер, бўлмаса...

У гапини ҳам тугатмай, Валижон бошига болта солди, у чайқалиб йиқилди. Алижон ўрнидан қўзғалаётган эди, унга ҳам болта тушди. Ўктам қонсираб ҳаракат қилар, Алижон билан Валижонни болтанинг гоҳ тиғи билан, гоҳ орқаси билан беаёв урарди. Уч-тўрт марта болта тушгач Валижон йиқилиб қолди. Алижон эмаклаб келаётган эди, унинг ҳам жон ерига урди шекилли, ҳолдан тойди. Уларни ўлди фаҳмлаб Ўктам кўчага томон юрди.

Алижон билан Валижоннинг ота-оналари даҳшатли воқеадан чўчиб уйғониб кетишди. Эргаш ака ва Назокат хола ҳовлиқиб туришиб, нима қилишларини билмай уёқ-буёққа югуришарди. Назокат хола чироқни ёқиб юборди.

Айвонда Алижон билан Валижон қонга беланиб, ажал билан олишар эди. Она фарзандларини таний олмади. Юз-кўзлари, пешаналари болта зарби билан қиймалангандек эди. Она ўзини билмай қолди. Ўғилларининг юз-кўзини силаган эди, қўллари қон бўлди. Епишқоқ қонга беланган қўллари билан юзларини тирнади, сочларини юлди. Унинг ўртаниб фарёд чекиши тошни ёргудек эди.

Эргаш ака кўча томонда шарпа эшитиб, ўша ёққа юзланди. Дарвоза ёнида милтиқ ўқталиб, Ўктам турарди.

— Нима қилиб қўйдинг, номард? — деди у ўша томон бораркан. — Бу йигитларда нима гуноҳ бор эди?

— Келакўрма, чол, сени ҳам отаман, — деди Ўктам бойлоқдан бўшаб кетган кўтосдек бўкириб, — сенга ҳам битта ўқни атаганман.

Чол йўлидан қайтмади. Кўз олдидан жон талвасасида ётган ўғиллари ўтиб турар, қотилларини парчалаб ташлашга тайёр эди. Эргаш ака қалбида ғазаб алангаси туғён урарди.

Қотил чекинмас, милтиқ ўқталганча човт ташлашга отланиб турарди. У чолнинг яқинлашиб келишини кутаётган эди. Эргаш ака қўлидаги нарсани унга отмоқчи бўлиб талпинганида гумбирлаган ўқ овози эшитилди. Унинг кўкрагига чўян чўқмол урилгандек бўлди. Гавдаси эгасига бўйсунмай, чайқалиб кетди. Кўкрагига қайноқ чой қуйилгандек ҳис қилди. Яна икки-уч одим ташлаб, ёнбошлаб йиқилди:

— Падар лаънат, единг-ку, — деди-ю, кўкрагини тутиб турган қўли сирғалиб ерга тушди. Панжалари орасидан қон сирқиб турарди.

Ўктам ёвузлашиб кетган эди. У Ҳалимага уйланишга мойиллик кўрсатган, ҳатти-ҳаракатларини қоралаб, яхши йўлга бошлашга ундаган, умуман «жиғига», «иззат нафсига» теккан одамлардан ўч олиш ниятида эди. Шу сабабли рўпара келган одамни эмас, ўша «қалби»га раҳна солган кишиларнинг уйини қидириб, бостириб кириб отиш чопиш мақсадида қишлоқ Советининг раиси Қуронтой Кабиров уйини ахтарарди.

Йўлда у ўқ овози, шов-шувдан уйғониб кўчага чиққан Анор Нурматовага дуч келиб қолади. У дарров фикрини ўзгартириб аввал Пайзиддин Камоловни отиб ташлагиси келиб қолади. Бу киши Ҳалиманинг қариндоши бўлиб, тўйдан олдин унга «Ўктамга турмушга чиқма, ўзингни ўзинг чўққа ташлаяпсан» деган эди. Шунда у Пайзиддинни «хаф санимиш» деб яниб қўйган эди. Мана ҳозир ундан «ўч олиш» вақти келган эди. Аммо уйи қаердалигини билмасди. Анор Нурматовадан уни уйини сўради.

— Билмайман, — деди хунук важоҳатли Ўктамни кўриб.

— Бўлмаса, сени ҳам отаман... Ўктам милтиқни қўндоғи билан уни тушириб қолди. Анор дод солиб, қочиб қолди ва рўпара келган эшикка ўзини урди. Ўктам уни топаолмади. У нарироққа бориб, Раимжонова деган аёлга дуч келди. Бир вақтлар Ўктам унга ҳам «муҳаббат» изҳор қилган. Шунда Раимжонова «бетинг курсин» деб рад этган эди. Ҳозир уни кўрган Ўктамнинг кўзлари чақнаб, йўлини тўсди.

— Қўлга тушар экансан-ку, — деди у сурбетларча. — Мен ҳозир Эргаш Мўминовни, икки ўғлини чопиб, отиб ўлдирдим. Қизи Ҳалима қўлимга тушганда, тилка-пора қилардим. Мана энди сенга уйланаман.

Раимжонова бу даҳшатдан дир-дир титрар, ўзини қаерга уришни билаолмасди. Ўктам эса ҳамон дағдаға қилар, кекирдагига милтиқ ўқталиб, «менга тегасанми, йўқми» дерди.

— Барибир мени отишади, бир соатлик умрим қолди, шу умримни сен билан ўтказаман, хўп дегин...

Раимжонова мойиллик билдирган бўлиб, Ўктамни чалғити-да девор орқасига ўтиб, ўзини панага олади. Шундай қилиб бировнинг боғи орқали қочиб қутулади. Ўктам унинг орқасидан қувади. Тўс-тўполон овозидан уйғониб кетган бу хонадон эгалари чиқиб қоладилар. Ўктам уларга ҳам милтиқ ўқталиб: «Қани у» деб дўқ урадн.

— Ким, кимни сўраяпсан?

— Раимжонова қани?!

У валдираб «отиб ташлайман» деб дўқ ураётганда хонадон эгаси Султон деган йигит унинг милтиғини қўлидан тортиб олмоқчи бўлади. Ўктам уни ҳам милтиқ қўндоғи билан бошига уриб оғир жароҳатлайди.

Ўлдиришга аҳд қилиб қўйган одамлари қўлидан чиқиб кетиб «доғда» қолган Ўктам Бўстонлиқ қишлоқ Советининг раиси Қуронтой Кабировнинг уйи томон чопиб кетади. У кўпдан бери Қуронтойдан «алами»ни олмоқчи бўлиб юрарди. Бу жиноятдан хабардор бўлган магазин қоровули қишлоқ Совети идорасига бориб, бу ердаги қоровулга бўлаётган воқеаларни айтади.

— Ўктам раиснинг уйига кетди, — дейди.

Икки қоровул нима қилишларини билмай ҳанг-манг бўлиб турганларида қишлоқ Совети раисининг уйи томондан милтиқ овози эшитилади, аллаким дод солади.

(Давоми бор).

С. МАҲКАМОВ.

Боши газетанинг 18 декабрь сонида.

ҲАР ТУҒРИДА

БАТАРЕЯЛИ ПОЙАФЗАЛ

Венгрияда ташқи кўриниши жиҳатидан одатдаги пойафзаллардан фарқ қилмайдиган янги хил туфлилар ишлаб чиқарилмоқда. Бироқ уларнинг ички тузилиши ўзгача. Янги хилдаги туфли иситиш системасига эга. Иситиш элементлари таг чарм орасига ва пошнага ўрнатилган митти аккумулятор-батареялардан энергия олиб туради. Бундай пойафзал узоқ вақт совуқ шароитда ишловчи мутахассислар учун мўлжалланган.

●

ПЛАСТМАССАДАН — ИЗОЛЯТОР

Венгриялик олимлар юқори кучланишли электр линияларида ишлатиладиган чинни изоляторлар ўрнини боса олувчи пластмасса-изоляторларни ишлаб чиқаришга муваффақ бўлишди. Улар чинниларга қараганда ўттиз марта арзон, уч баробар енгил ва мустаҳкам.

Яқин кунлар ичида бу хилдаги изоляторлар кенг миқёсда ишлаб чиқарила бошлайди.

Реклама ва эълонлар

МУҚИМИЙ НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ МУЗИКАЛИ ТЕАТРИДА

ТЕЗ КУНДА

ЯНГИ СПЕКТАКЛЬ

Ш. ТАМКИН асари,

С. ХАЙИТБОЕВ музикаси.

ТУРКМАН ҚИЗ

2 парда; 4 кўринишли музикали драма

РЕЖИССЕР — Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист А. Г. РАҲИМОВ.

Рассом — В. СТОРОЖЕВ.

Дирижёр — Э. ТОШМАТОВ.

Концертмейстер — А. Б. МАЛИНА.

СПЕКТАКЛДА: Ўзбекистон ССР халқ артистлари: С. ХУЖАЕВ, М. ЮНУСОВ, Т. ЖАЪФАРОВА, Э. ЖАЛИЛОВА; Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артистлар: А. АБДУРАҲМОНОВ, А. ЮСУПОВ, А. МИРЗАЕВА ва бошқалар қатнашадилар.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

БИРИНЧИ ПРОГРАММА. 12.00 — МОСКВА. 18.30 — ТОШКЕНТ. 18.40 — Мультфильм. 18.50 — Опера усталари. 19.20 — «Ахборот». 19.35 — СССР халқлари адабиёти. Вадим Кожевников. 20.35 — «Ахборот». 20.55 — Ўзбекистон лимонлари. 21.15 — Концерт. 22.00 — «Вақт». 22.30 — Бадиий фильм. ИККИНЧИ ПРОГРАММА. 11.00 — ТОШКЕНТ. 11.35 — Уғил бола гап (бадиий фильм). 18.30 — МОСКВА. 19.00 — СССР Олий Советининг депутатлари ҳикоя қиладилар. 19.05 — Мультфильм. 19.30 — Янгиликлар. 19.40 — Эфирда — «Молодость». 20.20 — Машҳур совет дирижёрлари. 21.10 — Қўшниларимиз. 22.00 — Беш йилликнинг тўртинчи йили (Тошкент). 22.30 — Концерт. УЧИНЧИ ПРОГРАММА 19.00 — ТОШКЕНТ 20.05 — Тошкент янгиликлари. 20.20 — Ҳужжатли кино экрани. 20.55 — Тошкент ва тошкентликлар. 21.35 — Бадиий фильм.

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМЛИ ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА — 20/XIIда Марварид изловчилар, 21/XIIда Кармен, 22/XII Этик кийган мушук (кундузи), Анна Каренина (кечқурун).

ҲАМЗА НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕТРИДА — 20/XIIда Олтин девор, 21/XIIда Қароқчилар, 22/XIIда Парвона (11.00, 15.00, 19.00).

МУҚИМИЙ НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ МУЗИКАЛИ ТЕАТРИДА — 20/XIIда Олифта, 21/XIIда Хонума хоним, 22/XIIда Нурхон.

ЎЗБЕК ДАВЛАТ «ЁШ ГВАРДИЯ» ДРАМА ТЕАТРИДА — 21/XIIда Биринчи бўса (16.00).

КИНО

Есения — «ВОСТОК», «НУКУС», «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун).

Майсиникулин киши — «ҚОЗОҒИСТОН» (кундуз ва кечқурун).

Бахтли бўлишни истасанг — «МОСКВА», «ДРУЖБА», «ҚОЗОҒИСТОН» (кундуз ва кечқурун).

Париждаги ўғирлик — «ТОШКЕНТ СОВЕТИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ», «ВОСТОК» (кундуз ва кечқурун).

Макеннинг олтинлари — «САНЪАТ САРОЙИ» (кундуз ва кечқурун).

Музика садолари — «ЧАЙКА» (кундуз ва кечқурун).

АХБОРОТ СПОРТ

ТЕННИС МУСОБАҚАЛАРИ

Тошкент медицина институтининг спорт залида стол теннисн бўйича Ўзбекистон очиқ биринчилиги бошланганлигини газетхонларимизга хабар қилган эдик. Ана шу мусобақаларнинг финал учрашувлари кутилмаган тус олди. Москвалик спорт мастери А. Амелин республикамиз ёш теннисчиси Саид Аблаевга, кейин эса Л. Грудсийга ютқазиб қўйди. Лекин ўзининг ҳамшаҳри Фурцев устидан қозонган ғалабаси унга биринчи ўринни олиш имконини берди. Иккинчи ўринни тошкентлик М. Шмуклер ишғол қилди.

Аёллардан тошкентлик В. Шининг Л. Амелина, студентлар ўртасида жаҳон чемпиони Л. Андреева каби кичик ракетка усталари устидан қозонган ғалабаси ҳам катта шов-шувга сабаб бўлди. Лекин у кейинги ўйинларда ҳамшаҳарлари Л. Журавлева ва Л. Ҳабибоваларга ютқазиб қўйди ва учинчи ўрин билан кифояланди. Биринчи ўринни эса Л. Андреева эгаллади.

●

СУЗУВЧИЛАР БАҲСЛАШМОҚДА

Киевда кўпкўраш программаси бўйича СССР кубоги мусобақалари бўлиб ўтди. Бу мусобақаларда тошкентлик халқаро классдаги СССР спорт мастери А. Волкова ҳам қатнашди. Сузувчимиз кескин курашда олдинга фақат краснодарлик динамочи Л. Русакованигина қўйиб юбориб, брасс усулида сузишда иккинчи ўринга чиқди.

Тошкентдаги Митрофанов номли сув спорти саройида эса Митрофанов хотираси совғини учун анъанавий сузиш мусобақалари бошланди. Унда республика кўнгилли спорт жамиятлари ва ташкилотларининг 300 га яқин спортчиси тўлиқ олимпия программаси бўйича ўзаро куч синашмоқда.

●

ХОККЕЙ МАЙДОНЛАРИДА

«Известия» газетаси совғини учун навбатдаги матчда СССР терма командаси хоккейчилари Чехословакия спортчиларини қабул қилдилар. Кескин спорт курашида ўтган бу учрашув совет хоккейчиларининг ишончли ғалабаси билан тугади. Ҳисоб — 6:3.

Канадада қатор учрашувлар ўтказаётган СССРнинг иккинчи терма командаси ҳам навбатдаги ғалабага эришди. Хоккейчиларимиз Галифакс шаҳри командасини 4:2 ҳисобида мағлубиятга учратдилар.

СЎНГГИ ТУР ОЛДИДАН

Аёллар ўртасида Тошкентда ўтаётган халқаро шахмат мусобақаси ниҳоясига етай деб қолди. Турнирда пешқадамлик қилаётган А. Мкртичан ўн биринчи ва ўн иккинчи турларда мастерликка номзод фрунзелик Б. Самаганованн ва москвалик халқаро мастер Т. Затуловскаяни мағлубиятга учратди. У билав изма-из келаётган польшалик халқаро мастер Х. Эренска Болгария вакили Р. Гоцева устидан ғалаба қозониб, тошкентлик халқаро мастер В. Борисенко билан дуранг ўйнади.

Охирги тур олдидан мусобақада тошкентлик А. Мкртичан тўққиз очко билан пешқадамлик қилмоқда. Поляк шахматчиси Х. Эренскада эса 8 очко бор.

Редактор
А. ИСМОИЛОВ.

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

Орган Ташкентского обкома КП Узбекистана и облисполкома

БИЗНИНГ АДРЕС: 700029, ГСП, Тошкент, «Правда Востока» кўчаси, № 26. ТЕЛЕФОНЛАР: Эълонлар — 338142, коммутатор — 330249 дан 330258 гача.

Р. 03996. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг босмахонаси Тошкент шаҳри. Индекс 64634 А—2700.